

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Jenna Majaniemi

INSOLVENSSIOIKEUDEN PERUSTEET

Liiketalous ja matkailu
2013

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Jenna Majaniemi
Opinnäytetyön nimi	Insolvenssioikeuden perusteet
Vuosi	2013
Kieli	suomi
Sivumäärä	45 + 1 liite
Ohjaaja	Tuula Hartman

Opinnäytetyön tavoitteena oli antaa lukijalle käsitys käräjäoikeuksissa käsiteltävistä yleistäytöntöönpanoasioista. Teoriaosuus käsittää konkurssin, yrityksen saneerauksen ja velkajärjestelyn pääpiirteet. Maksukyvyttömyys on insolvenssioikeuden keskeinen lähtökohta ja velallinen on maksukyvytön, kun hän on muutoin kuin tilapäisesti kykenemätön maksamaan velkojaan niiden erääntyessä. Konkursissa velallisen koko omaisuus pakkohallinnoidaan, realisoidaan ja niistä saadut varat jaetaan saatavien suuruussuhteiden perusteella velkojille. Yrityksen saneerauksessa ja velkajärjestelyssä velalliselle vahvistetaan hänen maksukukyään vastaava maksuohjelma.

Lisäksi opinnäytetyö sisältää hieman tilastoja käräjäoikeuksissa käsitellyistä insolvenssiasioista. Tilastojen vertailuvuosina ovat vuodet 2011 ja 2012 sekä näinä vuosina tulleet ja ratkaistut insolvenssiasiat.

ABSTRACT

Author	Jenna Majaniemi
Title	Basics of insolvency
Year	2013
Language	Finnish
Pages	45 + 1 Appendice
Name of Supervisor	Tuula Hartman

The thesis consists mostly of theory which gives the reader insight into how the district courts handle enforcement issues. The theoretical study consists of the main features of bankruptcy, company reorganization and debt restructuring. Insolvency takes place when the debtor is permanently unable to pay debts as they fall due. In a bankruptcy situation the debtor's assets are taken under enforcement, then liquidated and finally funds are allocated proportionally to creditors. With a company's restructuring and debt arrangements, to the debtor liquidity provides for corresponding payment program.

The thesis also includes statistics of district courts handling in insolvency cases. The statistics comparison is from the year 2011 to 2012, including the decisions on insolvency cases.

Keywords	bankruptcy, company's reorganization, restructuring main features
----------	---

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	5
2	YLEISTÄ INSOLVENSSIOIKEUDESTA.....	6
2.1	Insolvenssioikeuden ratkaisumallit ja periaatteet	7
2.2	Insolvenssimenettelyiden tilastoja	7
2.2.1	Tilastoja konkurssimenettelyistä.....	8
2.2.2	Tilastoja yrityssaneerauksesta.....	8
2.2.3	Tilastoja yksityishenkilön velkajärjestelystä	9
3	KONKURSSI.....	10
3.1	Yleistä konkurssista	10
3.2	Konkurssihakemus ja hakeminen	11
3.2.1	Velallisen oma- ja velkojan konkurssihakemus.....	12
3.3	Muiden insolvenssiasioden samanaikainen vireilläolo	12
3.3.1	Hakemuksen vireilletulon jälkeiset vaiheet ja väliintulo	13
3.4	Konkurssin lopputulos	14
3.4.1	Pesähoitajan määrääminen.....	15
3.5	Konkurssin alkamisen oikeusvaikutukset.....	16
3.6	Pesäluettelo ja velallisselvitys	17
3.7	Konkurssivalvonta ja konkurssisaatavien huomioon ottaminen	18
3.7.1	Saatavien riitauttaminen ja jakoluettelo.....	18
3.8	Konkurssin päättymisen ja ennenaikainen lakkaaminen.....	19
4	YRITYSSANEERAUS	22
4.1	Yleistä saneerauksesta	22
4.2	Saneeraushakemus ja hakeminen	23
4.3	Väliaikaiset kiellot.....	23
4.4	Saneerausmenettelyn aloittaminen ja esteperusteet.....	24
4.4.1	Päätös menettelyn aloittamisesta	25
4.4.2	Selvittäjän määrääminen, tehtävät ja velvollisuudet.....	25
4.4.3	Velkojatoimikunnan asettaminen	26

4.5	Saneerauksen alkamisen oikeusvaikutukset	26
4.6	Saneerausohjelmaehdotus ja lausumat ohjelmaehdotuksesta	27
4.6.1	Saneerauksen velkaselvittely	28
4.6.2	Saneerausvelkojen riitauttaminen	28
4.7	Saneerausohjelmaehdotuksen vahvistaminen	29
4.7.1	Saneerausohjelman oikeusvaikutukset	31
4.7.2	Saneerausohjelman toteuttaminen ja seuranta	31
4.7.3	Saneerausohjelman ja velkajärjestelyn raukeaminen	32
4.7.4	Konkurssiin asettaminen kesken saneerausohjelman	33
5	YKSITYISHENKILÖN VELKAJÄRJESTELY	34
5.1	Yleistä velkajärjestelystä	34
5.2	Velkajärjestelyn esteet	35
5.3	Velkajärjestelyhakemus ja hakeminen	36
5.4	Velkajärjestelyn aloittamisen oikeusvaikutukset	37
5.5	Velallisen omaisuus ja maksuvaralaskelma	38
5.6	Velkajärjestelyn keinot ja velkajärjestelyn piiriin kuuluvat velat	38
5.6.1	Tavalliset velat	39
5.6.2	Tavallisten velkojen kokonais- ja vähimmäiskertymä	40
5.6.3	Vakuusvelat	40
5.7	Maksuohjelma	41
5.8	Maksuohjelman vahvistaminen	42
5.8.1	Maksuohjelman muuttaminen	43
5.8.2	Maksuohjelman raukeaminen	43
5.8.3	Maksuohjelman oikeusvaikutukset ja seuranta	44
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	45

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

- Kuvio 1.** Saapuneet ja ratkaistut konkurssiasiat s. 7
- Kuvio 2.** Saapuneet ja ratkaistut saneerausasiat s.8
- Kuvio 3.** Saapuneet ja ratkaistut yksityishenkilön velkajärjestelyasiat
s. 9

LIITELUETTELO

LIITE 1. Lähteet

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni käsittelee käräjäoikeuksissa käsiteltäviä insolvenssiasioita. Itse työskentelen päivittäin insolvenssiasioden parissa muiden tuomioistuimessa käsiteltävien asioiden lisäksi, mikä antoi inspiraation perehtyä aiheeseen hieman syvällisemmin. Työni tarkoituksena on antaa lukijalle käsitys konkurssin, yrityksen saneerauksen ja yksityishenkilön velkajärjestelyn pääpiirteistä. Menettelyt ovat yleistäytäntöönpanoa, jolloin menettelyyn kuuluvat velallisen kaikki velat, saatavat ja ulosottokelpoiset varat. Konkurssissa velallisen toiminta päättyy ja velallisen koko omaisuus käytetään velkojen maksuun velkojen suuruuden mukaisessa suhteessa. Yrityksen saneerauksen ja yksityishenkilön velkajärjestelyn avulla velallisen taloudellinen toimintakyky pyritään palauttamaan maksuohjelman avulla. Maksuohjelma määrittää velallisen maksukykyä vastaavaksi ja velallisen on käytettävä kaikki maksuvaransa velkojen maksuun. Insolvenssiasioihin kuuluvan ulosoton olen rajannut työn ulkopuolelle, sillä ulosotto on velkakohtaista erillistäytäntöönpanoa, joka käsitellään omana asiana ulosotossa.

Opinnäytetyön lähteinä olen käyttänyt lakeja, lainvalmistelutöitä, oikeustapauksia sekä oikeuskirjallisuutta. Oikeustapauksien avulla pyrin tuomaan lukijalle esimerkiksi siitä, kuinka asia voi käytännössä tapahtua.

2 YLEISTÄ INSOLVENSSIOIKEUDESTA

Insolvenssiasioita ovat ulosotto, konkurssi, yrityksen saneeraus ja yksityishenkilön velkajärjestely. Kaikissa insolvenssiasioissa käsitellään velallisen maksukyvyttömyyttä säännösten avulla. Useimmiten velkoja kokeilee ensimmäisenä ulosottoa, johon tarvitaan tuomioistuimen antama ulosottoperuste. Kaikki velat eivät tarvitse tuomioistuimen ulosottoperustetta, vaan osa saatavista on erityissuojattuja. Erityissuojattuja saatavia ovat esimerkiksi verot ja julkisoikeusluonteiset maksut. (Koulu, Havanssi, Niemi-Kiesiläinen 2002, 35-36.)

Insolvenssioikeudessa on kyse yritysten ja yksityishenkilöiden velkaantumisesta eri syiden johdosta. Maksukyvyttömyyttä määriteltäessä velallisen varat eivät riitä velkojen maksuun, eikä velalliselle ole mahdollisuutta saada velkojensa maksua varten uutta luottoa. Maksuhaluton velallinen jättää velkansa maksamatta, vaikka olisi maksukykyinen. Maksuhaluttomuudella ja maksukyvyttömyydellä ei tosin ole pääsääntöisesti oikeudellista eroa ja maksun laiminlyönnillä on samat oikeudelliset seuraamukset. Seuraamuksista ensimmäisenä yritetään velallinen maksamaan velat ajallaan, useimmiten viivästyskorkojen kera ja toiseksi velkoja turvautuu lainkäyttöjärjestelmään. Velallisen ollessa maksuhaluton, velkoja saa normaalisti maksun, joka on täysimääräinen ja maksukyvyttömältä velalliselta suorituksen, johon velallisen varat riittävät. Insolvenssimenettelyssä velkoja saa pakko-toimin velalliselta maksusuorituksen, jonka hän on laiminlyönyt. (Koulu & Lindfors 2010, 3, 5-6.)

Insolvenssioikeuden pakkotäytäntön muotoja ovat ulosotto ja konkurssi. Yrityssaneeraus ja yksityishenkilön velkajärjestely ovat elvyttäviä keinoja, joiden avulla voi olla mahdollista ehkäistä yrityksen konkurssi ja yksityishenkilön ulosmittausten kierre maksuohjelman avulla. Yrityksen saneerausta ja konkurssia vaihtoehtoina vertailtaessa saneeraukseen päästyä yritys on kuitenkin koko saneerausohjelman ajan niin sanotusti konkurssiuhan alla. Yrityksen on koko ohjelman ajan pystyttävä tekemään suorituksia ohjelman mukaisesti. Insolvenssioikeus koostuu pääpiirteittäin neljään lakiin, konkurssisääntöön, ulosottolakiin, lakiin yrityksen

saneerauksesta ja lakiin yksityishenkilön velkajärjestelystä. (Koulu ym. 2002, 39, 41, 68.)

2.1 Insolvenssioikeuden ratkaisumallit ja periaatteet

Insolvenssimenettelyiden ratkaisumallit perustuvat joko likvidaatioon tai rehabilitaatioon taikka niiden yhdistelmään. Likvidaatiossa tarkoitetaan rahaksi muuttamista, jolloin velallisen omaisuus realisoidaan nopeasti ja varat tilitetään velkojille. Likvidaatiossa velkoja saa pääsääntöisesti heti suorituksen saatavalleen, joka on tyypillisesti pieni osa saatavastaan. Likvidaatioon ohjataan velalliset, joiden maksukykyä ei haluta tai kyetä palauttamaan eli useimmiten konkurssi- ja ulosotomeettelyt. Rehabilitaatiolla tarkoitetaan maksukykyyn palauttamista, jolloin velallisen velkavastuu pienennetään maksukykyään vastaavaksi. Kun velalliselle annetaan maksuaikaa, velkoja saa useimmiten suuremman osan kuin likvidaatiossa. (Koulu & Lindfors 2010, 15-18.)

Insolvenssioikeudessa periaatteet voidaan jakaa tavoite-, arvo- ja menettelyperiaatteisiin. Tavoiteperiaatteena on toteuttaa velallisen velkavastuu mahdollisimman tehokkaasti, eli antaa velkojille maksimaalinen suoritus. Tavoiteperiaate näkyy selvimmin ulosotossa ja konkurssissa. Arvoperiaatteen pääasiallinen tarkoitus on varmistaa velkavastuun oikeudenmukaisuus ja velkojien yhdenvertaisuus. Menettelyperiaatteita ovat muun muassa asianosaisten kuulemisen periaate ja joutuisuuden periaate, jota pidetään johtavana menettelyperiaatteena. (Koulu & Lindfors 2010, 54-55.)

2.2 Insolvenssimenettelyiden tilastoja

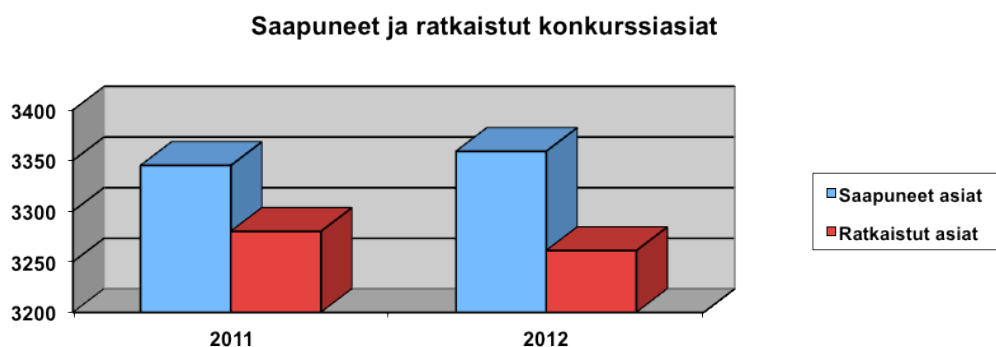
Vuonna 2012 insolvenssiasioita saapui käräjäoikeuksiin 9 807 kappaletta, joista 1157 oli ulosottoasioita. Määrä on 272 kappaletta enemmän kuin vuonna 2011. Suurin osa saapuneista asioista oli velkajärjestelyasioita, joita saapui 4 675 kappaletta. Velkajärjestelyiden keskimääräinen käsittelyaika oli 5,7 kuukautta. (Oikeusministeriö 2012.)

Vuonna 2013 tammi – heinäkuussa konkurssiasioita saapui käräjäoikeuksiin 6,1 prosenttia, eli 106 kappaletta enemmän, kuin vastaavana ajankohtana vuonna

2012. Myös yrityssaneeraushakemusten määrä kasvoi vuonna 2013 vuoden 2012 tammi - kesäkuuhun verrattuna 19,4 prosenttia, joka on 48 kappaletta enemmän. Yksityishenkilön velkajärjestelyjen määrä vuonna 2013 tammi – kesäkuussa vuoteen 2012 verrattuna oli 2 prosenttia vähemmän, eli 1949 kappaletta. (Tilastokeskus 2013)

2.2.1 Tilastoja konkurssimenettelyistä

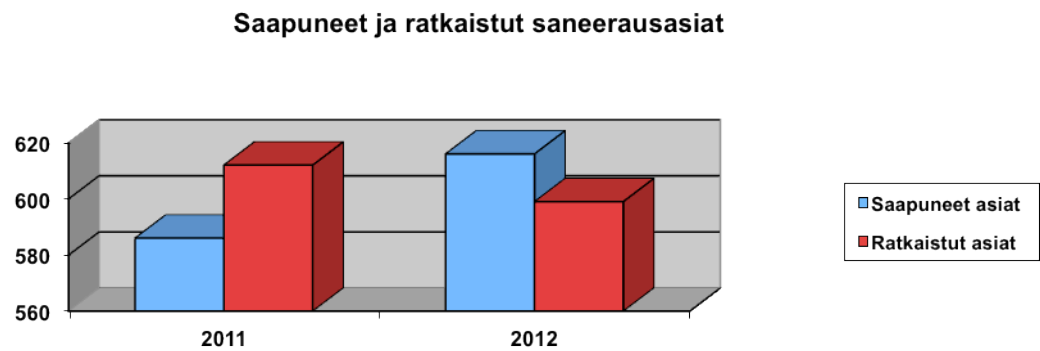
Vuonna 2012 käräjäoikeuksiin saapui 3359 konkurssiasiaa, mikä on 14 kappaletta enemmän kuin vuonna 2011. Vuonna 2012 konkurssiasioita ratkaistiin 3261 kappaletta, joka on 19 kappaletta vähemmän kuin vuonna 2011. Ratkaistujen asioiden keskimääräinen käsittelyaika oli koko maassa 7,5 kuukautta. Vuonna 2012 Pohjanmaan käräjäoikeuteen saapui 120 konkurssiasiaa, suurin osa kaikista asioista, 480 kappaletta saapui Helsingin käräjäoikeuteen. (Oikeusministeriö 2012)

Kuvio 1. Saapuneet ja ratkaistut konkurssiasiat

2.2.2 Tilastoja yrityssaneerauksesta

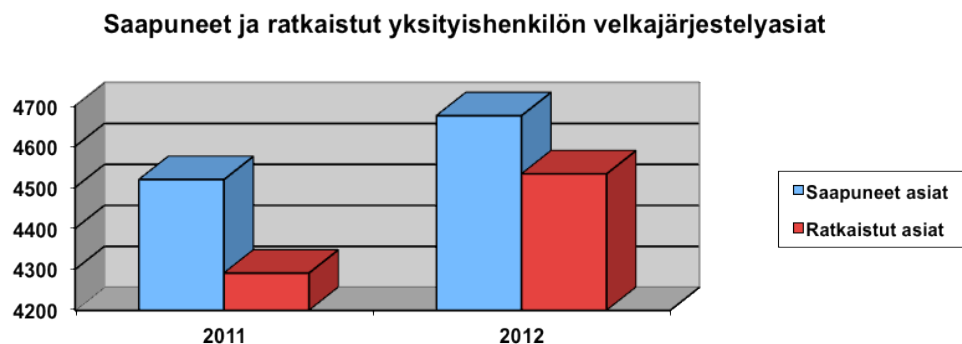
Yrityksen saneerausta koskevia asioita vuonna 2012 saapui 616 kappaletta, joka on vuoteen 2011 verrattuna 30 kappaletta enemmän. Saneerausta koskevia asioita ratkaistiin vuoden 2012 aikana 599 kappaletta, joka on 13 kappaletta vähemmän kuin vuonna 2011. Keskimääräinen käsittelyaika koko Suomessa oli 6,7 kuukautta. Yrityksen saneerausta koskevia asioita saapui Pohjanmaan käräjäoikeuteen 41 kappaletta ja suurin osa asioista Varsinais-Suomen käräjäoikeuteen, johon saapui 83 kappaletta. (Oikeusministeriö 2012)

Kuvio 2. Saapuneet ja ratkaistut saneerausasiat

2.2.3 Tilastoja yksityishenkilön velkajärjestelystä

Vuoden 2012 aikana velkajärjestelyasioita käräjäoikeuksiin saapui 4 675 kappaletta, joka on jopa 156 kappaletta enemmän, kuin vuonna 2011. Ratkaistuja asioita vuonna 2012 oli 4533, joka on vuoteen 2011 verrattuna 241 kappaletta enemmän. Keskimääräinen käsittelyaika koko Suomessa oli 5,7 kuukautta. Suurin osa velkajärjestelyasioista saapui Pirkanmaan käräjäoikeuteen, johon saapui 553 asiaa. Pohjanmaan käräjäoikeuteen saapui 78 asiaa. (Oikeusministeriö 2012)

Kuvio 3. Saapuneet ja ratkaistut yksityishenkilön velkajärjestelyasiat

3 KONKURSSI

Konkurssi on yleistäytöntöönpanoa ja menettely, jossa velallisen ulosmittauskelpoinen omaisuus siirtyy velkojien määräysvaltaan ja velallisen koko omaisuus käytetään konkurssisaatavien maksuun. Velallisen koko omaisuus otetaan pakko-hallintoon ja realisoidaan, minkä jälkeen varat jaetaan velkojille saatavien suuruussuhteiden perusteella. Konkurssihakemuksen voi tehdä joko itse velallinen taikka velkoja. (Koulu, Havanssi, Niemi-Kiesiläinen 2002, 98-99.)

Konkurssi voidaan jakaa kolmeen eri päävaiheeseen, joita ovat hakemusvaihe, jolloin konkurssi alkaa, oikeudenkäyntivaihe ja pakkotäytäntövaihe. Konkurssin alkamisen jälkeen velallisen koko ulosmittauskelpoinen omaisuus synnyttää konkurssipesän. Pesänhoitajan tehtävään kuuluu pakkohallinnoida ja realisoida konkurssipesän omaisuutta ja käyttää varat konkurssisaatavien maksuun. Konkurs-sisaatavia ovat ennen konkurssin alkamista syntyneet velat. (Koulu ym. 2002, 99.)

3.1 Yleistä konkurssista

Konkurssiin voidaan asettaa luonnollisen henkilön lisäksi yhteisö, säätiö tai muu henkilö. Konkurssin edellytyksenä on, että velallinen on muutoin kuin tilapäisesti maksukyvytön. Maksukyvyttömyyden voi joko velallinen itse ilmoittaa tai velko-
jan on näytettävä tuomioistuimelle, että velallinen on maksukyvytön. Konkurssi-
hakemuksen sisältö riippuu siitä, onko konkurssihakemuksen laatijana velallinen
vai velkoja. (Koulu 2004, 72,75.)

Konkurssikelpoisuus on eväty tietyiltä oikeushenkilöiltä. Näihin oikeushenkilöi-
hin kuuluvat valtio, Ahvenanmaan maakunta, kunta, kuntayhtymä, muut kuntien
julkisoikeudellinen yhteistoimintaelin, valtion liikelaitos, julkisoikeudelliset lai-
toksen mm. KELA ja Suomen Pankki, evankelisluterilainen kirkko ja sen seura-
kunta sekä ortodoksinen kirkko ja sen seurakunta. Konkurssikelvottomia ovat
myös sellaiset yhtiöt ynnä muut sellaiset, joiden perustamismenettely on kesken
tai joiden perustamismenettely on aikoinaan jäänyt kesken. Lisäksi konkurssikel-
vottomiksi voidaan mainita sijoitusrahastot. (Koulu ym. 2002, 103-104.)

3.2 Konkurssihakemus ja hakeminen

Konkurssihakemus tulee vireille, kun se on esitetty kirjallisesti tuomioistuimen kansliassa, jonne se voidaan toimittaa itse tai asiamiehen, lähetin tai postin välityksellä taikka sähköisenä viestinä (Könkkölä & Liukkonen 2000, 31). Konkursihakemuksesta tulee käydä ilmi vähintään hakijan vaatimus perusteluineen, velallisen nimi ja kotipaikka sekä henkilö- yritys- tai yhteisötunnus, hakijan tai hänen asiamiehensä prosessiosoite sekä perustelut tuomioistuimen toimivaltaisuudesta (Koulu 2004, 121). Konkurssihakemuksen vireilläolo voi lakata vain tuomioistuimen antamalla päätöksellä. Päätös voi olla jo aloitetun konkurssin peruuttamis- päätös, päätös jolla konkurssi määrätään varojen puutteessa raukeamaan taikka päätös sillensä jättämisestä. (Könkkölä & Liukkonen 2000, 33).

Tuomioistuimen on tutkittava toimivaltaisuutensa, kun konkurssihakemus on jätetty. Tuomioistuimen havaitessa, että se ei ole toimivaltainen, ei kuitenkaan johda hakemuksen tutkimatta jättämiseen, vaan hakijan pyynnöstä tuomioistuimen on siirrettävä hakemus toiseen, toimivaltaiseen tuomioistuimeen. Konkurssihakemuksessa tai hakemuksen liitteistä täytyy ilmetä, millä perusteella tuomioistuin on toimivaltainen. Tuomioistuimen on konkurssiperusteen, tarvittavan selvityksen sekä toimivaltaisuuden lisäksi tarkistettava, onko velallinen jo asetettu konkurssiin taikka onko velallisella yrityssaneeraus tai velkajärjestely vireillä. Mikäli konkurssihakemus on puutteellinen, on tuomioistuimen kehotettava hakijaa täydentämään hakemustaan. Täydennyspyynnössä on yksilöitävä miltä osin hakemus on puutteellinen sekä mitä täydennystä tarvitaan ja pyynnölle on asetettava määräaika, jota voidaan perustellusta pyynnöstä pidentää. Mikäli täydennyspyyntöä ei jätetä määräajassa, seuraa siitä hakemuksen tutkimatta jättäminen taikka hakemus ratkaistaan, mikäli puute ei sitä estä. (Könkkölä & Liukkonen 2000, 11-12, 34-37.)

Mikäli velallisella on jo konkurssihakemus vireillä, tulee uusi hakemus tutkia jatkotoimenpiteitä varten. Useampi velkoja saattaa hakea velallista konkurssiin konkurssihakemuksen hylkäämisen tai hakemuksen peruuttamisen varalta. Velallinen voi myös itse tehdä konkurssihakemuksen velkojan hakemuksen vireillä ollessa.

Mikäli velallinen on jo asetettu lainvoimaisella päätöksellä konkurssiin, tuomioistuimen on jätettävä uusi hakemus tutkimatta. (Könkkölä & Liukkonen 2000, 34-35.)

Toimivaltainen tuomioistuin, jolle konkurssihakemus on tehty, on toimivaltainen kaikissa konkurssiasian myöhemmissäkin vaiheissa. Kussakin konkurssiasiasa on vain yksi tuomioistuin. Konkurssiasian oikeuspaikka määräytyy sen mukaan, onko velallisena luonnollinen henkilö, kuolinpesä tai yhtiö taikka säätiö. Konkurssin yleinen oikeuspaikka on velallisen yleinen tuomiopiiri. Luonnollisen henkilön ja kuolinpesän oikeuspaikka on velallisen koti ja asuinpaikka. Yhteisön tai säätiön oikeuspaikka määräytyy sen mukaan, mistä konkurssivelallisen toimintaa on johdettu. (Könkkölä & Liukkonen 2000, 11, 14-16.)

3.2.1 Velallisen oma- ja velkojan konkurssihakemus

Velallisen omassa konkurssihakemuksessa täytyy olla selvitys siitä, että sen on tehnyt asianmukainen toimielin ja päätös tai suostumus omaisuuden luovuttamisesta konkurssiin. Velallisen ollessa hakija, ei maksukyvyttömyysväitettä täydy yleensä perustella. Mikäli velallinen on yrityssaneerauksessa, omaisuuden luovuttamisesta konkurssiin tarvitaan pesänselvittäjän suostumus. (Könkkölä & Liukkonen 2000, 26-28.)

Velkojan ollessa hakijana, on velkojan hakemuksessaan mainittava, mihin hakemus perustuu sekä miten konkurssiperuste on selvinnyt eli ilmoittaa se saatava, jonka perusteella hän vaatii velallista asetettavan konkurssiin. Konkurssihakemuksesta tulee ilmetä tuomioistuimen toimivaltaisuus. Lisäksi velkoja voi hakemuksessaan pyytää tuomioistuinta siirtämään asian toimivaltaiseen tuomioistuimeen, mikäli tuomioistuin, johon hakemus on jätetty, ei ole toimivaltainen. (Könkkölä & Liukkonen 2000, 28-29.)

3.3 Muiden insolvenssiasioden samanaikainen vireilläolo

Mikäli yrityksellä on yrityssaneeraus vireillä, konkurssihakemus voidaan kuitenkin tehdä. Konkurssihakemuksen käsittelyä on lykättävä, kunnes saneeraushakemuksesta on tehty ratkaisu. Mikäli saneeraushakemus hylätään, konkurssihakemus

muksen käsittelyä on jatkettava välittömästi. Sama pätee, kun tilanne on toisin, eli konkurssihakemuksen vireillä ollessa voidaan tehdä saneeraushakemus. Jos tuomioistuimien päätös aloittaa saneerauksen, konkurssihakemus raukeaa. Mikäli konkurssimenettely on kuitenkin jo aloitettu aloittamispäätöksellä, ei saneeraushakemusta voida enää tutkia. Velkoja voi tehdä konkurssihakemuksen myös silloin, kun päätös saneerausohjelmaehdotuksen laadinnasta on tehty. Tällaisessa tapauksessa konkurssihakemus tulee vireille ja jää odottamaan. (Könkkölä & Liukkonen 2000, 20 – 22; Koulu ym. 2002, 117.)

Saneerausmenettelyn aikana konkurssihakemus tehdään lain mukaan saneeraus-tuomioistuimelle riippumatta konkurssin hakijasta tai siitä, perustuuko velkojan vaatimus saneerausvelkaan vai saneerausmenettelyn aikana syntyneeseen velkaan. Saneeraustuomioistuin siirtää konkurssiasian toimivaltaiseen tuomioistuimeen ilman erillistä pyyntöä konkurssiin asettamista koskevan päätöksen ja väliaikaisen pesänhoitajan määräämisen jälkeen. (Könkkölä & Liukkonen 2000, 21 – 22.)

Yksityishenkilön velkajärjestely ei myöskään ole este konkurssihakemuksen tekemiselle. Velallinen voi tehdä konkurssihakemuksen, joka vireille tullessaan jää lepäämään kunnes velkajärjestely on ratkaistu. Mikäli velkajärjestely aloitetaan, konkurssihakemus raukeaa. Yksityishenkilön velkajärjestely sekä konkurssi käsitellään velallisen yleisen oikeuspaikan perusteella eli velkajärjestelyn käsittely ei vaikuta konkurssiasian oikeuspaikkaan. (Koulu ym. 2002, 117; Könkkölä & Liukkonen 2000, 22.)

3.3.1 Hakemuksen vireilletulon jälkeiset vaiheet ja väliintulo

Kun tuomioistuin on tarkastanut konkurssihakemuksen ja mahdolliset täydennyspyynnöt on pyydetty sekä toimitettu konkurssituomioistuimelle, kuullaan velallista konkurssihakemuksesta. Velalliselle voidaan varata istuntoon kutsumisen sijasta tilaisuus antaa kirjallinen lausuma velkojan konkurssihakemuksesta. Mikäli velallinen ei anna kirjallista lausumaa, konkurssihakemus voidaan ratkaista huolimatta siitä, onko lausumaa annettu. Velallisen kiistäessään hakemuksen, on asiaa pidettävä istutokäsittely (Könkkölä & Liukkonen 2000, 37 - 38). Velallinen

tulee viran puolesta haastaa tuomioistuimeen. Velallisen ollessa tavoittamattomista, haastaminen tapahtuu kuuluttamalla virallisessa lehdessä (Pinomaa 2000, 39).

Väliintulo konkurssiasiassa koskee kaikkien velkojien oikeutta. Väliintulija voi joko yhtyä konkurssihakemukseen ja ilmoittautua toisen velkojan kanssa konkurssikäsittelyyn taikka vastustaa velallisen kanssa hakemusta. Väliintulija ei kuitenkaan voi itse jatkaa konkurssihakemusta tai muuttaa kannetta. Väliintulija voi omilla toimenpiteillään, esimerkiksi todistelullaan edistää sen asianosaisen kantaa, jota hän tukee. Väliintulija ei voi esittää väliintulovaatimuksen nojalla omaa erillistä saatavaansa toisen velkojan hakemuksen yhteydessä. (Könkkölä & Liukkonen 2000, 39-40.)

3.4 Konkurssin lopputulos

Konkurssi alkaa, kun hakemus hyväksytään ja velallinen asetetaan konkurssiin. Velallinen menettää tällöin vallintaoikeuden ja asiavaltuutensa eli yleisen oikeuden olla oikeudenkäynnin asianosainen riidan kohteena olevaan konkurssiin luovutettuun omaisuuteensa. Luonnollinen henkilö saa konkurssissa pitää ulosmittauskelvottoman omaisuutensa. Konkurssiin asettamisesta on ilmoitettava välittömästi asiaan osallisille, jotka eivät olleet paikalla, kun päätös annettiin. Tuomioistuimen on lisäksi tehtävä ilmoitus kaupparekisteriin sekä mahdollisesti ajoneuvohallintokeskukseen konkurssin alkamisesta, muille viranomaisille ilmoituksen tekee pesänhoitaja. (Pinomaa 2000, 49-52.)

Konkurssipäätökseen merkitään vireilletulopäivä ja konkurssin alkaminen määritellään tarkasti minuutin tarkkuudella oikeusvaikutuksien alkamisen vuoksi. Lisäksi konkurssiin asettamispäätöksessä määrätään pesänhoitaja tai väliaikainen pesänhoitaja, jonka määräämisestä on tarvittaessa kuultu velkojia. Konkurssipäätöksessä määrätään velkojainkuulustelun ajankohta sekä mahdollisesti otetaan kantaa siihen, kuka vahvistaa pesäluettelon oikeaksi. Konkurssipesän omaisuuteen kuuluu velallisen koko omaisuus, joka hänellä oli konkurssin alkaessa, omaisuus joka tulee ennen konkurssin päättymistä sekä kaikki takaisinsaantisaännöksen mukaan mahdollisesti takaisin saatava omaisuus. Jos velallisen omaisuutta on

ulosmitattu jo ennen konkurssiin asettamista, ulosmitattu omaisuus on luovutettava takaisin konkurssipesälle. (Pinomaa 2002 49-51, 53.)

3.4.1 Pesäinhoitajan määrääminen

Tuomioistuimen on konkurssin alkamisen yhteydessä määrättävä lain vaatimukset täyttävä pesäinhoitaja taikka väliaikainen pesäinhoitaja. Pesäinhoitajaksi voidaan määrätä myös useampi henkilö konkurssipesän ollessa laaja. Pesäinhoitajan tulee lain vaatimuksien mukaan olla täysivaltainen, rehelliseksi tunnettu, tehtävään kykenevä ja -sopiva, suhteessaan velalliseen riippumaton ja esteetön sekä tasapuolinen suhteessa velkoihin (Koulu ym. 2002, 151-152). Pesäinhoitaja voidaan vapauttaa tehtävästään joko velallisen tai velkojan hakemuksesta pesäinhoitajan ollessa esteellinen tai mikäli hän ei ole tehtävänsä kelpoinen. Lisäksi pesäinhoitaja voidaan vapauttaa tehtävästään, mikäli hän laiminlyö tehtäviään taikka menettelee hyvän pesäinhoitotavan tai lain vastaisesti. Vapauttaminen voidaan tehdä myös muun painavan syyn vuoksi. (Koulu 2004, 182-183, 186, 188.)

Pesäinhoitajan lakisääteisiin tehtäviin kuuluu ottaa haltuunsa pesään kuuluva omaisuus. Pesän haltuunoton jälkeen pesäinhoitajan tulee ryhtyä toimiin saatavien perimiseksi velalliselle sekä turvata pesän oikeudet ja irtisanoa sopimukset, jotka eivät ole tarpeellisia. Pesäinhoitajan tehtävään kuuluu myös omaisuusselvityksen tekeminen, eli omaisuuden palauttaminen pesään, selvittää pesän laajuus ja mahdollisuudet peräyttää oikeustoimia. Pesäinhoitajan tulee laatia myös pesäluettelo ja velallisselvitys, jotka ovat omaisuusselvityksen perusasiakirjat. Epäiltäessä, että velallinen on syylistynyt velallisen rikokseen taikka kirjanpitorikokseen, pesäinhoitajalla on velvollisuus tehdä tutkintapyyntö poliisille (Koulu 2004, 190-193). Pesäinhoitajan tulee kutsua velallinen tai sen edustaja ja harkintansa mukaan suurimmat velkojat velkojainkuulusteluun. Lisäksi pesäinhoitajalla on välittömästi ilmoitettava konkurssipäätöksestä useille tahoille. Viipymättä konkurssin alkamisesta on ilmoitettava mm. kotipaikan ulosottomiehelle (Koulu ym. 2002, 151-154).

3.5 Konkurssin alkamisen oikeusvaikutukset

Konkurssin oikeusvaikutukset alkavat heti konkurssiin asettamispäätöksen yhteydessä. Konkurssin alkaessa velallinen menettää omaisuutensa vallintaoikeuden ja vallintaoikeus siirtyy konkurssipesälle. Lisäksi velallinen menettää asiavaltuutensa. Konkurssivelallisen ollessa luonnollinen henkilö, on velallisella oikeus pitää vallinnassaan ulosmittauskelvoton omaisuus. Konkurssin alkaessa ulosmittaus esity, jolloin ulosottoviranomainen ei enää voi hyväksyä ulosottohakemuksia ja ulosmitattu omaisuus on luovutettava takaisin konkurssipesälle. (Pinomaa 2000, 52.)

Konkurssin oikeusvaikutukset voidaan jakaa mm. henkilökohtaisiin, varallisuus-oikeudellisiin ja prosessioikeudellisiin oikeusvaikutuksiin. Varallisoikeudelliset oikeusvaikutukset ovat ensisijaisia, sillä prosessioikeudelliset ovat seurausta varallisoikeudellisten muutoksista. Henkilökohtaiset oikeusvaikutukset liittyvät velalliseen tai sen edustajiin. (Koulu 2004, 151.)

Henkilökohtaiset vaikutukset liittyvät itse velalliseen tai sen lakimääräisiin edustajiin, mikäli velallisena on oikeushenkilö. Useimmiten luonnollisen henkilön konkurssi rajoittaa hänen kelpoisuuttansa toimia luottamustehtävissä sekä estää luvanvaraisen elinkeinon harjoittamisen. Velallisen tulee toimia oma-aloitteisesti ja tiiviisti yhteistyössä pesänhoitajan kanssa, edistää konkurssipesän selvittämistä sekä huolehtia siitä, että pesänhoitaja saa koko prosessin aikana tarpeelliset ja tarvittavat tiedot. (Koulu 2004, 151-152.)

Varallisoikeudellisiin vaikutuksiin luetaan muun muassa se, että velallinen menettää konkurssin alkaessa määräysvallan konkurssipesään kuuluvaan omaisuuteen, jolloin hän menettää periaatteessa myös kyseisen omaisuuden käyttö- ja hallintaoikeuden. Useimmiten yrityksen muu, kuin rahoitusomaisuus ja arvovarallisuus jätetään velallisen hallintaan normaalin liiketoiminnan ylläpitämiseksi. Lisäksi määräysvallan menetyksen jälkeen velallinen ei saa enää ottaa vastaan maksuja, jotka kuuluvat lain mukaan konkurssipesälle (Koulu 2004, 156-157, 160.)

Prosessioikeudellisten vaikutusten seurauksena konkurssin alkaessa asiavaltuus siirtyy lain nojalla konkurssipesälle, jolloin konkurssivelallinen menettää puhevaltansa varallisuusasioissa. Asiavaltuus siirtyy velalliselta konkurssipesälle velallisen säilyttäen ns. itsenäisen sivuväliintulijan oikeuden. Poikkeuksena asiavaltuuden siirtymiseen on tilanne, jolloin pesä päättää luopua jostakin vaateesta tai omaisuudesta, jolloin velallisen prosessausoikeus palautuu. Tiedoksiannot toimitetaan konkurssin alkaessa pesänhoitajalle, ei velalliselle (Koulu ym. 2002, 160-161.)

3.6 Pesäluettelo ja velallisselvitys

Pesänhoitajan on laadittava pesäluettelo kahden kuulauden kuluessa konkurssin alkamisesta velallisen varoista ja veloista, jonka tehtävänä on antaa perusta velkojien päätöksenteolle sekä konkretisoida velallisen ilmoitusvelvollisuus. Pesäluettelon avulla voidaan saada velallisen taloudellisesta tilanteesta havainnollinen ja todenmukainen kuva. Pesäluettelon laadintaan vaikuttavat perusteet, joilla velallinen on asetettu konkurssiin. Pesäluettelon sisällöstä tulee ilmetä velallisen omaisuus ja velat konkurssin alkaessa, arvio omaisuuden rahaksimuunnosta sekä velallisen muut sitoumukset. Luettelon voidaan sanoa koostuvan omaisuusluettelosta ja velkojaluettelosta, joka pitää sisällään velkojat ja niiden saatavien määrät. Lisäksi pesänhoitajan on laadittava tiivistelmä velallisen taloudellisesta tilanteesta, mikäli pesäluettelo on laaja tai se on muutoin tarkoituksen mukaista. Velallisen tulee vahvistaa oikeaksi katsomansa pesäluettelo allekirjoituksellaan, valallaan tai vaakuutuksellaan. (Koulu 2004, 241-243.)

Samaan aikaan pesäluettelon kanssa, kahden kuukauden kuluessa, pesänhoitajan tulee laatia velallisselvitys, josta ilmenee selvitys velallisesta sekä velallisen toiminta ennen konkurssia. Velallisselvityksestä tulee lain mukaan ilmetä vähintään velallisen omistus- ja konsernisuhteet, pääasialliset syyt konkurssille, velallisen kirjanpito, välikädet, joita on käytetty toiminnan johtamisessa, palkat, jotka ovat maksettu velallisen lähesille, velallisen toiminnan tarkastaminen ja sen tarve. Lisäksi velallisselvityksestä tulee käydä ilmi merkitykselliset havainnot liiketoimin-

takiellon edellytyksille sekä mahdollisesti havainnot konkurssin jatkumisen kannalta. (Koulu 2004, 249-250.)

3.7 Konkurssivalvonta ja konkurssisaatavien huomioon ottaminen

Konkurssivalvonnassa voidaan valvoa ainoastaan rahasaamisia sekä rahaksi muutettavia saamisia, jotka ovat syntyneet ennen konkurssiin asettamista. Velkojien on toimitettava valvontakirjelmänsä tuomioistuimelle tai sovitusti pesänhoitajalle ilmoitettuun määräpäivään mennessä, muutoin hän menettää oikeutensa maksun saamiseen konkurssipesästä. Konkurssivelallisen ollessa luonnollinen henkilö, saamisia voi periä konkurssituomion jälkeen tulleista varoista. (Pinomaa 2000, 106-107; Koulu ym. 2002, 198.)

Velkojan valvontakirjelmästä tulee ilmetä saatavan määrä, joka voidaan ilmoittaa täsmällisesti tai enimmäismääräisenä sekä peruste saatavalle. Korkoa vaadittaessa kirjelmästä tulee myös ilmoittaa vaadittava koron määrä tai peruste ja aika, jolta korkoa vaaditaan. Kestovelkasuhteeseen perustuvasta saatavasta on käytävä ilmi, miltä osin saatava koskee aikaan ennen konkurssin alkamista. Lisäksi kirjelmään on liitettävä esimerkiksi velkakirja tai lasku, johon velkoja vetoaa. (Pinomaa 2000, 108-109.)

3.7.1 Saatavien riitauttaminen ja jakoluettelo

Valvontojen jälkeen pesänhoitaja tekee konkurssisaatavista jakoluetteloehdotuksen pesän varojen jakamisesta. Riitautukset on tehtävä kuukauden kuluessa jakoluetteloehdotuksen valmistumisesta. (Koulu 2004, 285). Pesänhoitajan tulee tarkistaa valvonnat ja riitauttaa aiheettomat saatavat, jotka tuomioistuimen on tarkistettava. Riitautukseen ovat pääsääntöisesti oikeutettuja pesänhoitaja, velallinen ja sellainen velkoja, jonka saatava on valvottu. Riitautuksen kohteena voi olla saatavan peruste ja määrä, saatavan valvontakelpoisuus, takaisinsaantiperuste tai saatavan etuoikeus (Könkkölä & Liukkonen 2000, 149-153).

Pesänhoitajan on laadittava lopullinen pesäluetteloehdotus, jota kutsutaan jakoluetteloksi. Jakoluettelo on toimitettava tuomioistuimen vahvistettavaksi kolmen kuukauden kuluessa jakoluetteloehdotuksen määräpäivästä, minkä jälkeen uusia

riitautuksia ei enää saa tehdä jälkivalvontaa lukuun ottamatta. Tuomioistuimen tulee viipymättä vahvistaa jakoluettelo, mistä ilmenee ne saatavat, jotka ovat oikeutettuja saamaan jako-osuutta konkurssissa (Koulu 2004, 288-289, 292). Jakoluetteloehdotukseen tulee merkitä jako-osuuteen oikeuttavat saatavat etuoikeuksiin, tiedot saatavista, joilla on oikeus kuittaukseen sekä valvotut tai ilmoitetut panttisaatavat (Koulu 2004, 285).

3.8 Konkurssin päättyminen ja ennenaikainen lakkaaminen

Säännönmukainen konkurssi päättyy ns. täysimittaiseen konkurssiin, jossa varallisuuden rahaksi muuttamisen jälkeen tehdään lopputilitys. Lopputilityksen laatijana on pesänhoitaja ja tilityksen hyväksyvät velkojainkokouksessa velkojat. Lopputilitys jaetaan kahteen osaan, joita ovat hallintoa koskeva ja jako-osuuksia koskeva lopputilitys. Hallintoa koskevasta tilityksestä selviää pesän tulot ja menot sekä miltä osin konkurssipesä on selvittämättä. Jako-osuuksia koskevasta lopputilityksestä ilmenee velkojille maksetut ja maksettavat jako-osuudet ajankohtineen. Lopputilityksen jälkeen ilmaantuvat varat kuuluvat myös konkurssipesään eikä konkurssipesän maksuvelvollisuus katkea. (Koulu 2004, 331-335.)

Konkurssi voi lakata myös ennenaikaisesti, jolloin kyseessä on konkurssin raukeaminen taikka konkurssin peruuttaminen. Konkurssin raukeamisessa on kyse siitä, että konkurssipesän varat eivät riitä menettelyn kustannuksiin tai kun varat ylittävät kustannukset niin vähäisellä määrällä, ettei konkurssin jatkaminen ole tarkoituksenmukaista. Tuomioistuin vertaa konkurssipesän varoja eli realisointikelpoisuutta omaisuutta ja konkurssin kustannuksia. Konkurssin rautessa oikeusvaikutukset lakkaavat heti, ellei tuomioistuin erityisistä määrää niiden olevan voimassa, kunnes päätös saa lainvoiman. Konkurssin peruuttamisesta tulee tehdä esitys kahdeksan päivän kuluessa siitä, kun velallinen asetettiin konkurssiin ja konkurssin peruuttamiselle tulee olla perusteltu syy. Velkoja-aloitteinen konkurssin peruuttaminen tulee kyseeseen silloin, kun velallinen ja velkoja tekevät yhteisen hakemuksen konkurssin peruuttamisesta. Velallisen omasta hakemuksesta aloitetun konkurssin peruuttamisesta päätetään velallisen esityksestä. (Koulu 2004, 344-347, 350-351.)

Seuraavassa oikeustapauksessa lainattu esimerkki siitä, kun velallisyhtiö on hakenut konkurssin peruuttamista, eikä sille ole esitetty hovioikeuden päätöksen mukaan lain edellyttämää pätevää syytä:

”Velallisyhtiö on omasta hakemuksestaan asetettu konkurssiin 1.12.2011 kello 9.00. Velallisyhtiö on 2.12.2011 hakenut konkurssin peruuttamista, ja että toiminnan jatkaminen on mahdollista saneerausmenettelyssä. Velallisyhtiön hallituksen tietoon on tullut, että merkittävä velkoja on jättämässä velallisyhtiötä koskevan saneeraushakemuksen. Emoyhtiö on 2.12.2011 jättänyt käräjäoikeudelle hakemuksen, jossa se on vaatinut, että velallisyhtiötä koskeva saneerausmenettely aloitetaan.

Käräjäoikeuden ratkaisun perustelut:

Velallisyhtiö on katsonut toiminnan jatkamisen olevan mahdollista. Pesänhoitaja ja merkittävimmistä velkojista M,N,O ja P ovat vastustaneet konkurssin peruuttamista ja vaatineet menettelyn jatkamista. On katsottu, ettei toiminta ole kannattamattomuuden ja velkaantuneisuuden vuoksi tervehdytettävissä eikä velallisyhtiö kykene selviytymään menettelyn aikaisista veloistaan.

Johtopäätöksissään käräjäoikeus on ottanut huomioon muun muassa velallisyhtiön velkaisuuden ja odotettavissa olevan lisävelkaantumisen jolloin saneeraushakemusta ei voida yksin pitää pätevänä syynä konkurssin peruuttamiselle. Lisäksi saneeraushakemuksen jättäneen velkojan saatavat ovat alle viidenneksen velallisyhtiön kokonaisvelkojen määrästä.

Käräjäoikeus katsoo, ettei konkurssin peruuttamiselle ole esitetty pätevää syytä ja hakemus konkurssin peruuttamisesta hylätään.

Asian käsittely hovioikeudessa:

Velallisyhtiö on vaatinut, että käräjäoikeuden päätös kumotaan ja että velallisyhtiötä koskeva konkurssimenettely määrätään peruuntumaan. Velallisyhtiön perusteluissa käräjäoikeus on päätenyt virheelliseen lopputulkokseen, koska peruuttamishakemus on tehty kahdeksan päivän kuluessa ja peruuttamiselle on esitetty pätevä syy, koska velallisyhtiö on hakeutumassa saneerausmenettelyyn.

Velkojien lausumissa velkojat M, N, O ja P ovat vaatineet, että valitus hylätään, koska velallisyhtiö ei ole hakemuksessaan esittänyt perusteita, joiden mukaan velkojien saatavat voitaisiin turvata paremmin saneerausmenettelyn avulla. Lisäksi O on esittänyt, että saneerausmenettelyyn liittyy epävarmuustekijöitä, joiden johdosta se on käytännössä toteuttamiskelvoton.

Hovioikeuden päätöksen mukaan käräjäoikeuden päätöstä ei muuteta. (Vaasan hovioikeuden ratkaisu 2012:280.)”

Lisäksi konkurssissa voidaan tehdä sovinto ennen lopputilityksen vahvistamista eikä sovintoon ei tarvitse olla kaikkien velkojien suostumusta. Sovinto ei kuitenkaan koske vastustaneen panttivelkojan oikeuksia ja panttivelkoja saa vahvistetusta sovinnosta huolimatta koko panttisaatavansa. Sovinnon jälkeen velallinen saa omaisuutensa takaisin konkurssipesältä, mikäli muuta ei sovita. Sovinnon jälkeen velallisella on mahdollisuus hakeutua uudella hakemuksella saneerausmenettelyyn. Tuomioistuim voi vahvistaa sovinnon silloin, kun velallisen lisäksi velkojat, joiden äänimäärä on vähintään 80 prosenttia kokonaisäänimäärästä ja velkojat, joiden äänimäärä on vähintään viisi prosenttia, ovat suostuneet sovintoon. Lisäksi sovinnon edellytyksenä on, että konkurssipesän massavelat on maksettu tai niistä on annettu vakuus. (Koulu 2004, 352- 353, 355.)

4 YRITYSSANEERAUS

Saneeraus on hakemusiasia ja yksi insolvenssimenettelyistä. Saneeraus koostuu pääsääntöisesti neljästä eri vaiheesta; aloittamisvaiheesta, suunnitteluvaiheesta, päätöksentekovaiheesta ja vahvistamisvaiheesta. Aloittamisvaiheessa tuomioistuin päättää, onko saneerausmenettelylle edellytykset ja mikäli edellytyksiä on, saneerausmenettely aloitetaan ja osa oikeusvaikutuksista astuu voimaan. Näitä oikeusvaikutuksia ovat esimerkiksi perintä- ja maksukielto. Suunnitteluvaiheessa aloittamispäätöksessä määrätty selvittäjä laatii ehdotuksen saneerausohjelmaksi. Päätöksentekovaiheessa velkojat äänestävät saneerausohjelman hyväksymisen tai hylkäämisen puolesta. Vahvistamisvaiheessa tuomioistuin ratkaisee velkojien äänestyksen perusteella, vahvistetaanko saneerausohjelmaehdotus. (Koulu, Havanssi, Niemi-Kiesiläinen 2002, 444-447.)

Saneerausohjelman vahvistamisen jälkeen oikeussuhteet määräytyvät ohjelman mukaan ja velallinen suorittaa velkojille ohjelman mukaiset suoritukset. Vahvistettu saneerausohjelma on kaikkia velkojia sekä velallista velvoittava. Mikäli ohjelmaehdotus on hylätty, menettely päättyy ja seurauksena on konkurssi. (Pino-maa 2001, 27- 28.)

4.1 Yleistä saneerauksesta

Saneerauksen kohteena voi olla yksityinen elinkeinonharjoittaja, avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö, osakeyhtiö, osuuskunta, asunto-osakeyhtiö tai yhdistys, joka harjoittaa taloudellista toimintaa. Yksityinen elinkeinonharjoittaja päättää itse menettelyyn hakeutumisesta, avoimen- tai kommandiittiyhtiön hakeutuessa saneeraukseen, täytyy olla kaikkien yhtiömiesten suostumus. Osakeyhtiön saneeraushakemuksesta päättää yhtiökokous ja osuuskunnan saneeraushakemuksen tekee hallitus, mikäli edellytyksiä aloittamiselle on olemassa (Pinomaa 2001, 22- 23.)

Saneerausmenettelyssä ratkaisuvallta on velkojilla ja kysymyksenä on usein, uskovatko velkojat yrityksen jatkamahdollisuuksiin konkurssin ollessa vaihtoehto. Tuomioistuimen tehtävä saneerausasiassa on menettelyn järjestäminen ja valvominen. Lisäksi tuomioistuimen tehtäviin kuuluu niin sanotusti menettelyn aloitta-

minen, ratkaista asianosaisten oikeussuojaan liittyvät kysymykset ja ohjelmaehdotuksen vahvistaminen (Pinomaa 2001, 25). Saneerausmenettelyssä asia käsitellään sen tuomiopiirin tuomioistuimessa, mistä velallisen hallintoa pääsääntöisesti hoidetaan. Saneerausmenettelyiden käsittely on keskitetty 19 toimivaltaiseen alioikeuteen. Toimivaltaisia alioikeuksia ovat Ahvenanmaan kärjäoikeus, Espoon kärjäoikeus, Etelä-Karjalan kärjäoikeus, Helsingin, Keski-Suomen kärjäoikeus, Lapin kärjäoikeus, Oulun kärjäoikeus, Pirkanmaan kärjäoikeus, Pohjanmaan kärjäoikeus, Pohjois-Savon kärjäoikeus, Pohjois-Karjalan kärjäoikeus, Päijät-Hämeen kärjäoikeus, Satakunnan kärjäoikeus ja Varsinais-Suomen kärjäoikeus. (Oikeuslaitos 2010)

4.2 Saneeraushakemus ja hakeminen

Saneeraushakemus tulee muiden hakemusasioiden tavoin vireille, kun hakemus on toimitettu tuomioistuimen kansliaan. Vireilletulon jälkeen menettelyn jatkuminen ei ole enää riippuvainen hakijasta ja menettely pyritään käsittelemään valtaosin kirjallisten lausumien perusteella. Tuomioistuimen on annettava hakemus tiedoksi merkittävillä velkojille sekä niille velkojille, joita on tarpeellista kuulla hakemuksesta. Hakemuksesta on annettava kirjallinen lausuma ja velallisen on toimitettava selvitys velkojistaan, veloistaan ja velkojen vakuuksista määräpäivään mennessä. (Pinomaa 2001, 27-28, 35.)

Yrityssaneeraushakemuksen perusteeksi ei tarvitse olla lainvoimaista tuomiota saatavasta. Hakijan on kuitenkin tarvittaessa osoitettava, että riidaton ja selvä saatava on olemassa. Hakemuksessa tulee olla selvitys velallisesta ja hakemuksesta tulee kuulla velallista tai velkojaa, riippuen hakijasta. Velallinen ja velkoja voivat myös yhdessä tehdä saneerausmenettelyhakemuksen. (Pinomaa 2001, 31.)

4.3 Väliaikaiset kiellot

Kun saneerausasia tulee vireille, se ei vielä tuo mukanaan mainittavia oikeusvaikutuksia. Saneerausasian ollessa vireillä, velallisen on suoritettava erääntyneet velat ja saneerausvelalliseen voidaan kohdistaa esimerkiksi perintää ja ulosmittausta siihen saakka, kunnes saneerausmenettely aloitetaan. Saneerausmenettely

alkaa, kun hakemus on hyväksytty. Edellä mainituista syistä velallinen voi pyytää esimerkiksi väliaikaista maksu- ja perintäkieltoa, joita pidetään välttämättöminä, jotta saneerausmenettely onnistuisi. (Koulu 2007, 55.)

Ennen saneerausmenettelyn aloittamista voidaan tehdä väliaikaisia kieltoja, joita ovat maksu- ja vakuudenasettamiskielto, perintäkielto ja täytäntöönpanokielto. Väliaikaisten kieltojen voimassaolot ovat tärkeitä esimerkiksi omaisuuden ulosmittauksen kannalta. Tuomioistuimen on harkittava väliaikaisia kieltoja tapauskohtaisesti ja kieltoja voidaan antaa kiireellisyyden vaatiessa velallista tai velkojia kuulematta. (Pinomaa 2001, 34-35.)

4.4 Saneerausmenettelyn aloittaminen ja esteperusteet

Yrityssaneeraus voidaan aloittaa, mikäli yksi kolmesta laissa määritellystä edellytyksestä täyttyy. Saneerauksen edellytyksiä ovat yhteishakemus, velallisen maksukyvyttömyys ja velallista uhkaava maksukyvyttömyys. Yhteishakemuksen johdosta saneeraus aloitetaan, mikäli velallinen on tehnyt hakemuksen yhdessä kahden velkojan kanssa, joiden saatavat edustavat vähintään viidennestä tunnetuista veloista. Velallisen maksukyvyttömyyden ollessa perusteena, hakijan on osoitettava velallisen maksukyvyttömyys. Velallista uhkaavassa maksukyvyttömyydessä velallisella on vaara tulla maksukyvyttömäksi lähitulevaisuudessa (Koulu ym. 2002, 453.)

Velallisen maksukyvyttömyydellä tarkoitetaan sitä, että hän on muutoin, kuin tilapäisesti kykenemätön maksamaan velkojaan niiden erääntyessä. Maksukyvyttömyyteen voi vedota velallinen taikka velkoja. Maksukyvyttömyyttä arvioitaessa kyse on perimmiltään ennusteesta, koska laiminlyöntiä maksuissa ei vaadita. (Koulu 2007, 79-81.)

Saneerauksen esteperusteet ovat voimassa koko saneerausmenettelyn ajan ja menettely voidaan määrätä lakkaamaan jonkin esteperusteen vuoksi myös saneerausmenettelyn alkamisen jälkeen. Saneerausmenettelyn aloittaminen estyy, mikäli velallinen on muutoin kuin tilapäisesti maksukyvytön. Mikäli velallisen tilannetta ei voida poistaa kokonaan, kyseessä on muu kuin tilapäinen maksukyvyttö-

myys. Velallisen varojen puutteellisuus, eli velallisen varojen riittämättömyys tulevien kustannusten kattamiseksi ja kykenemättömyys maksamaan menettelyn jälkeen syntyviä velkoja ovat myös esteperusteita. Esteperuste on myös perusteltu syy olettaa hakemuksen pääasiallisen tarkoituksen olevan esimerkiksi perintätöimien estäminen. Mikäli ohjelman aikaansaamiselle ei ole perustellusti edellytyksiä, saneerausmenettely voi estyä. Lisäksi saneerausmenettely voi estyä velallisen kirjanpidon ollessa oleellisesti puutteellinen tai virheellinen. (Pinomaa 2001, 37-38.)

4.4.1 Päätös menettelyn aloittamisesta

Kun saneerausmenettely päätetään aloittaa, tuomioistuimen tulee määrätä selvittäjä ja asettaa velkojatoimikunta, mikäli nämä katsotaan tarpeelliseksi. Tuomioistuimen on asetettava määräpäivä, johon mennessä velkojien on toimitettava velallisen ilmoittamasta poikkeavat tai velkojaluettelosta puuttuvat vaatimuksensa selvittäjälle. Lisäksi tuomioistuimen on päätöksessään asetettava määräpäivä selvityksen laatimiselle, josta tulee ilmetä velallisen varat, velat ja muut sitoumukset sekä määräpäivä saneerausohjelmaehdotuksen laatimiselle. (Pinomaa 2001, 39-40.)

Saneerausmenettelyn aloittamisesta, lakkaamisesta, väliaikaisista kielloista ja velallisen määräysvallan erityisistä rajoituksista on kuulutettava virallisessa lehdessä. Tuomioistuimen on ilmoitettava saneerausmenettelyn alkamisesta ja lakkaamisesta rekisteriviranomaiselle kaupparekisteritietoja varten, velallisen kotipaikan ja kiinteistöjen sijainti paikkakuntien ulosottoviranomaisille ja sille tuomioistuimelle, jossa velallisen konkurssiin asettamista käsitellään. (Pinomaa 2001, 40-41.)

4.4.2 Selvittäjän määrääminen, tehtävät ja velvollisuudet

Tuomioistuin määrää kelpoisuusvaatimukset täyttävän selvittäjän tai selvittäjät, kun saneerausmenettely päätetään aloittaa. Selvittäjäksi määrätään mahdollisesti velkojilta laajimman kannatuksen saanut taikka tuomioistuimen määräämä muuten soveltuva ja halukas henkilö. Velkojatoimikunnalla on myös oikeus vaikuttaa selvittäjän määräämiseen. Lisäksi tuomioistuimen määräämän selvittäjän tilalle tai

lisäksi voidaan määrätä toinen selvittäjä asiallisin perusteluin. Selvittäjä toimii velkojien edunvalvojana ja tämän vuoksi selvittäjän tulee nauttia velkojien luotamusta. (Pinomaa 2001, 44-46.)

Selvittäjän tehtävät ja velvollisuudet voidaan jakaa lakimääräisiin, tuomioistuimen määrättävissä oleviin ja harkinnanvaraisiin. Selvittäjän tärkein tehtävä on saneerausohjelman laatiminen. Lisäksi selvittäjän tehtäviin kuuluvat selvitys- ja valvontatehtäviä sekä osa velallista koskevaa päätöksentekoa menettelyn aikana. Selvittäjän tulee myös avustaa tuomioistuinta menettelyn hallinnollisissa tehtävissä. (Pinomaa 2001, 47-48.)

4.4.3 Velkojatoimikunnan asettaminen

Tuomioistuin asettaa velkojien yhteiseksi edustajaksi velkojatoimikunnan aloittaessaan menettelyn tai sen myöhemmässä vaiheessa, mikäli katsoo asettamisen tarpeelliseksi. Velkojatoimikunta voidaan jättää asettamatta, mikäli kukaan velkojista ei sitä vaadi. Velkojatoimikuntaa asettaessa velallisten tulee olla tasapuolisesti edustettuina ja velkojatoimikunnan jäseniä tulee olla vähintään kolme, joista valitaan puheenjohtaja. (Pinomaa 2001, 63-64.)

Toimikunnan tehtäviin kuuluu avustaa selvittäjää tehtäviensä hoidossa ja valvoa tämän toimintaa. Lisäksi toimikunta päättää selvittäjän palkkiosta sekä kustannuksien korvaamisesta. Toimikunnalla on oikeus saada selvittäjältä tarpeellinen tieto velallisen taloudellisesta asemasta ja toimintaa koskevista seikoista. Lisäksi velkojatoimikunta voi vaatia valvojan määräämistä valvomaan ohjelman toteuttamisesta sekä toteuttamaan ohjelmanmukaisia toimenpiteitä, jotka eivät kuulu velalliselle tai muulle asianosaiselle. (Pinomaa 2001, 65, 133.)

4.5 Saneerauksen alkamisen oikeusvaikutukset

Kun saneerausmenettely päätetään aloittaa, alkaa niin sanottu rauhoitusaika, jolloin astuvat voimaan kaikki velkoihin ja velalliseen kohdistuvat kiellot. Maksukiellot eivät kuitenkaan koske hakemuksen vireille tulon jälkeen erääntyneitä vaakuusvelkojen korkoja ja luottokustannuksia, palkkoja ja maksuja koskien työsuh-

teita eikä elatusapua. Lisäksi velallinen saa maksaa vähäisiä saneerausvelkoja selvittäjän päätöksellä. (Koulu 2007, 167-169.)

Maksu- ja vakuuden asettamiskiellon mukaan velallinen ei saa saneerausmenettelyn aikana maksaa saneerausvelkaa, eikä antaa siitä vakuutta. Velallisen tulee kuitenkin maksaa uudet velat. Velkoja ei saa perintä- ja kuittauskiellon mukaan periä, eikä myöskään kuitata saatavia selvittäjän tai tuomioistuimen antamia poikkeuksia lukuun ottamatta. Ulosoton kiellon mukaan velallisen omaisuutta ei saa ulosmitata maksukiellon alaisesta saneerausvelasta. Mikäli ulosmittaus on jo tehty, toimitus keskeytetään ja omaisuus tulee palauttaa selvittäjän niin vaatiessa. Kiellot ovat voimassa siihen saakka, kun saneerausohjelma vahvistetaan. Saneerausmenettelyn aloittamisen jälkeen työsuhteiden irtisanomisaika on enimmillään kaksi kuukautta, mikäli muuta työtä ei ole tarjota. Velallisen ennen menettelyä tehdyt sopimukset pysyvät pääsääntöisesti entisin ehdoin voimassa. Lisäksi saneerausmenettelyn aikana vireillä olevissa oikeudenkäynneissä velallinen säilyttää lähtökohtaisesti puhevaltansa, mikäli selvittäjä ei toisin päättä. (Koulu ym. 2002, 463-467.)

4.6 Saneerausohjelmaehdotus ja lausumat ohjelmaehdotuksesta

Selvittäjän tulee jättää saneerausohjelmaehdotus tuomioistuimelle asetettuun määräpäivään mennessä, muuten ohjelmaehdotus tulee jättää huomiotta. Tuomioistuin voi erityisestä syystä pidentää määräaikaa ehdotuksen jättämiselle. Lisäksi tuomioistuimen on huolehdittava siitä, että ohjelmaehdotus täyttää lain vähimmäisvaatimukset. Mikäli ohjelmaehdotus on muodollisesti puutteellinen, tulee tuomioistuimen antaa täydennyskehoitus, minkä noudattamatta jättämisestä tuomioistuin saa jättää ohjelmaehdotuksen tutkimatta. (Koulu ym. 2002, 481-482, 485.)

Ohjelmaehdotus koostuu kahdesta osasta, selvitysosasta ja toimenpideosasta. Selvitysosassa sisältää selvitykset velallisen varoista ja veloista sekä selvityksen ohjelman toimintaedellytyksistä. Toimenpideosa sisältää tiedot niistä toiminnoista, joihin on jo ryhdytty, tai joihin tullaan ryhtymään. Saneerausohjelmaan merkitään velkojakohtaiset velkojen määrät, korkokannat ja maksuaikataulut. (Koulu ym. 2002, 481.)

Saneerausohjelman käsittely alkaa, kun vähintään yksi ohjelmaehdotus on toimitettu tuomioistuimelle. Tuomioistuimen on varattava osallisille tilaisuus tulla kuulluksi ohjelmaehdotuksesta ja kuuleminen voidaan toteuttaa suullisesti tai kirjallisesti. Lausumien tarkoituksena on saada käsitys velkojen suhtautumisesta ohjelmaehdotukseen ja antaa tukea päätöksen teolle. Selvittäjä voi lausumien jälkeen korjata ohjelmaehdotusta ja muuttaa sen sisältöä. (Koulu ym. 2002, 483.)

4.6.1 Saneerauksen velkaselvittely

Saneerausvelkoja ovat menettelynaikaiset velat ja saneerausvelat, jotka ovat syntyneet ennen menettelyn aloittamista. Lisäksi saneerausvelkoina pidetään ehdollisia ja epäselviä velkoja. Saneerausvelka on vakuusvelkaa, mikäli se on kattanut velkojan saatavan menettelyn aloittamishetkellä ja siitä on tehokas vakuus muihin velkoihin verrattuna. Vain saneerausvelkojen velkojilla on oikeus äänestää ohjelmaehdotuksen hyväksymistä. (Koulu ym. 2002, 485- 486.)

Saneerausmenettelynaikaiset velat tulee maksaa sitä mukaan, kun ne erääntyvät. Menettelynaikaista velkaa ei oteta mukaan saneerausohjelmaan, eikä velkojalla ole tällöin äänivaltaa. Velkojat eivät voi myöhemmin, kun ohjelma on saanut lainvoiman, vaatia saneerausvelan muuttamista menettelynaikaiseksi velaksi muutoin kuin hakemalla muutosta vahvistettuun saneerausohjelmaan. (Koulu ym. 2002, 486- 487.)

4.6.2 Saneerausvelkojen riitauttaminen

Tuomioistuimen tulee varata tilaisuus asiaan osallisille ilmoittaa selvittäjälle annettuun määräpäivään mennessä mahdolliset saatavia koskevat väitteet kirjallisesti. Oikeus väitteiden tekoon on selvittäjällä, velkojilla ja velallisella. Väitteet tulee määräpäivään mennessä antaa tiedoksi velalliselle sekä niille velkojille, joita väite koskee. Selvittäjän on toimitettava luettelo myös tuomioistuimelle määräpäivään mennessä, josta ilmenevät väitteen tekijä ja kohde. (Pinomaa 2001, 116; Koulu 2007, 230-231.)

Riitautukset voidaan käsitellä tuomioistuimen harkinnasta riippuen joko saneerausmenettelyn yhteydessä taikka kokonaan erillisessä oikeudenkäynnissä. Erilli-

sessä oikeudenkäynnissä näyttövelvollisen asianosaisen on saatettava asia tutkitavaksi määräajassa. Tuomioistuin antaa tällöin väliaikaismääräyksen siitä, millaisena saneerausvelka huomioidaan ohjelmassa. Mikäli riita ratkaistaan ohjelman yhteydessä, edellytetään, että asia voidaan ratkaista ilman aiheetonta viivytystä. (Koulu 2007, 232-233.)

4.7 Saneerausohjelmaehdotuksen vahvistaminen

Tuomioistuin päättää saneerauksen aloittamisesta ja päättää, hyväksytäänkö velkojen hyväksymä ohjelmaehdotus ohjelmaksi. Tätä vaihetta kutsutaan vahvistamisharkinnaksi. Vahvistamisharkinnan tueksi voidaan erillisessä loppukäsittelyssä selvittää vahvistamisen edellytykset sekä esteperusteet. (Koulu ym. 2002, 501.)

Saneerausohjelmaehdotukselle on kolme vahvistamistilannetta, joita ovat suostumusvahvistaminen, enemmistövahvistaminen ja pakkovahvistaminen. Suostumusvahvistamisessa kaikki tunnetut velkojat suostuvat vahvistamineen, jolloin ohjelma vahvistetaan kahta poikkeusta lukuun ottamatta. Poikkeuksina ovat perusteltu syy olettaa, ettei ohjelman toteutukselle ole edellytyksiä sekä se, että saneerausohjelman sisältö loukkaa velallisen, velallisyriityksen yhtiömiehen tai osakkeen omistajan taikka sivullisen oikeutta tai oikeutettua etua. Enemmistövahvistamisessa ohjelma vahvistetaan, kun tietty lainmukainen enemmistö kustakin velkojaryhmästä on hyväksynyt ohjelman ehdottomia esteperusteita lukuun ottamatta. Enemmistövahvistamisessa vaaditaan velkojen lukumäärän ja saatavien mukainen enemmistön tuki (Koulu 2007, 253). Velkojat on tuomioistuimen mahdollisesta päätöksestä jaettava ryhmiin saatavan laadun mukaan, mikäli kaikkien tunnettujen velkojen suostumusta ei ole saatu. Pakkovahvistamisessa kaikkien ryhmäenemmistöjen hyväksymistä ei saada. Ohjelma voidaan kuitenkin tietyin edellytyksin vaatimuksesta vahvistaa, mikäli vahvistamiselle ei ole laissa tarkoitettua estettä. Vaatimus pakkovahvistamisesta voidaan esittää, mikäli vähintään jossakin velkojaryhmässä yksi velkoja on puoltanut hyväksymistä eikä kukaan ole vastustanut hyväksymistä. Lisäksi *”velkojat, joiden saatavat yhteensä edustavat viidennestä velallisen kaikista viimesijaisia velkoja paremman etuoikeusaseman omaavista veloista, ovat äänestäneet ohjelman hyväksymisen puolesta”*. Kukaan

velkojista ei saa saada ohjelman mukaan etua, jonka arvo ylittää saatavansa määrän ja yli lainmukaisen vähimmäistason kertyneet suoritukset jakautuu velkojaryhmien kesken kohtuullisella tavalla. Ohjelmaa, jonka mukaan viimesijaisille saataville kertyisi suorituksia, ei voida vahvistaa ilman tavallisten saneerausvelkojien muodostaman ryhmän enemmistön suostumusta. (Pinomaa 2001, 120-123.)

Seuraavassa oikeustapauksessa lainattu esimerkki siitä, kun yrityksen saneeraus voitiin vahvistaa enemmistövahvistamisella:

”Yrityksen saneerausmenettely alkoi 17.6.2002. Selvittäjä toimitti kärjäoikeudelle 10.4.2003 päivätyn tarkistetun saneerausohjelmaehdotuksen. Kärjäoikeus vahvisti 16.5.2003 päätöksessään velkojien ryhmäjaon ja varasi heille tilaisuuden antaa äänestyslausuma ohjelmaehdotuksesta.

Selvittäjä toimitti 24.6.2003 kärjäoikeudelle äänestys selvityksen, jossa selvittäjä katsoi, että ohjelmaehdotus voitiin vahvistaa lain nojalla, vaikka tietyn ryhmän osalta ei ollut ryhmään kuuluvien velkojien passiivisuuden vuoksi syntynyt sen enempää myönteistä kuin kielteistäkään äänestystulosta.

Kärjäoikeuden päätöksen mukaan ohjelman hyväksymisen puolesta oli velkojaryhmissä I ja III äänestänyt enemmän kuin puolet äänestykseen osallistuneista velkojista ja ohjelman hyväksymisen puolesta äänestäneiden velkojien yhteenlasketut saatavat edustivat enempää kuin puolta ryhmään kuuluvien, äänestykseen osallistuneisen äänivaltaisten velkojien saatavien kokonaismäärästä. Äänestystuloksen puuttuminen ryhmän II osalta siihen kuuluvan ainoan velkojan passiivisuuden vuoksi ei estänyt vahvistamista. Ohjelmaehdotus voitiin siten vahvistaa yrityssaneerailain 51 §:n nojalla.

Velkojista Vator Oy oli vastustanut saneerausohjelman vahvistamista, koska ohjelman toteuttamiselle ei ollut edellytyksiä. Vator Oy:n lausuma ei, huomioon ottaen tarkistettuun ohjelmaehdotukseen tehdyt lisäykset, osoittanut, että ohjelma ei olisi ollut toteuttamiskelpoinen.

Asian käsittely hovioikeudessa:

Vator Oy valitti hovioikeuteen ja vaati, että saneerausohjelmaehdotus jätetään vahvistamatta, koska ohjelmaehdotuksen vahvistamiselle ei ollut yrityssaneerailain 51 §:ssä edellytettyä ryhmäenemmistöjen suostumusta koska kukaan siihen oikeutetuista ei ollut vaatinut ohjelmaehdotuksen vahvistamista lain 54 §:n nojalla.

Ratkaisussaan hovioikeus totesi muun muassa, että saneerausohjelma voitiin lain mukana vahvistaa, jos 52 §:n mukainen enemmistö kustakin 3

momentissa tarkoitettusta velkojaryhmästä oli sen hyväksynyt. Lain mukaan enemmistö oli olemassa, jos ohjelman hyväksymistä oli kussakin velkojaryhmässä puoltanut äänestykseen osallistuneista velkojista ja heidän yhteenlasketut saatavansa edustivat enempää kuin puolta ryhmään kuuluvien, äänestykseen osallistuneiden velkojien kokonaismäärästä.

Hovioikeus jätti käräjäoikeuden päätöksen lopputuloksen yrityssaneerauslain 54 §:n nojalla noudatettavaksi.

Vator Oy:lle myönnettiin valituslupa. Korkeimman oikeuden päätöslauselman mukaan hovioikeuden lopputulosta ei muuteta. (Korkeimman oikeuden ennakkopäätös 2005:94.)”

4.7.1 Saneerausohjelman oikeusvaikutukset

Saneerausohjelman vahvistamisen jälkeen menettely tuomioistuimessa lakkaa, vaikka vaatimus muuttamisesta tai raukeamisesta voidaan myöhemmin tehdä. Kun ohjelmaan tehdään muuttamishakemus, käsitellään se omana hakemusasiana. Kyseessä voi olla esimerkiksi kirjoitus- tai laskuvirhe, joka voidaan lain mukaan korjata ilman asianomaisen suostumusta, vaikka heitä on kuitenkin kuultava. Virhe voi olla myös muunlainen, jolloin asia oikaistaan, eikä ohjelman sisältöä varsinaisesti muuteta. Oikaisuun vaaditaan niiden osallisten suostumus, joita asia koskee ja muutos tulee osaksi saneerausohjelmaa. (Koulu ym. 2002, 520-521.)

Kun saneerausohjelma vahvistetaan, aloittamiseen liittyvät kiellot raukeavat, vaikka päätös ei vielä olisi lainvoimainen. Lainvoimainen vahvistettu saneerausohjelma määrää velkojen ja oikeussuhteiden ehdot sekä korvaa aiemmin sovitut ehdot. Lain mukaan selvittäjän on annettava päätös tiedoksi kaikille asiaan osallisille. Kun saneerausohjelma on vahvistettu, voi velallinen hakea suorittamatta jääneistä veloista ulosottoa tai konkurssia suoraan ohjelman nojalla. Ulosottoa ei voi hakea vanhan tuomion perusteella mutta menettelyn aikaisesta velasta hankittu ulosottoperuste on täytäntöönpantavissa. (Koulu ym. 2002, 512-514.)

4.7.2 Saneerausohjelman toteuttaminen ja seuranta

Toteuttamisen seurannan päävastuu kuuluu velalliselle ja hänen on omaloitteisesti tehtävä maksusuunnitelman mukaiset suoritukset velkojille. Maksuohjelmassa määrätään ohjelman kesto, joka voidaan määritellä esimerkiksi vuosina

tai sidottuina maksusuorituksina. Mikäli ohjelman kesto on määritelty sidottuina maksusuorituksina, ohjelma päättyy, kun maksut on suoritettu. (Koulu ym. 2002, 517-518.)

Ohjelman toteuttamisen seurantaan varten voidaan myös määrätä valvoja ohjelmaehdotuksen yhteydessä, joka voi olla selvittäjänä toiminut tai muu henkilö. Valvojan tehtävänä on valvoa ohjelman lain mukaista toteuttamista ja huolehtia muista muille kuulumattomista tehtävistä. Mikäli valvoja on määrätty, tulee valvojan lisäksi antaa selonteko saneerausohjelman toteuttamisesta. Selonteko tulee antaa kuuden kuukauden välien, mikäli ohjelmassa tai vahvistamispäätöksessä ei ole määrätty muuta. Kun saneerausohjelma päättyy, loppuselonteko on annettava viipymättä velkojille ja velkojatoimikunnalle sekä tuomioistuimelle, joka on käsitellyt asian. (Pinomaa 2001, 133-134.)

4.7.3 Saneerausohjelman ja velkajärjestelyn raukeaminen

Saneerausohjelma voidaan määrätä tuomioistuimen päätöksellä raukeamaan, mikäli ohjelman vahvistamisen jälkeen ilmenee seikkoja, jotka olisivat estäneet saneerausohjelman vahvistamisen. Kyseessä voi olla esimerkiksi velallisen epärehellisyys tai jonkin tietyn velkojan suosiminen. Ohjelman raukeamisen perusteella tehdyt, esimerkiksi yhtiöoikeudelliset toimenpiteet jäävät voimaan, ja oikeusvaikutukset koskevat pääosin ohjelmaan sisätyviin velkajärjestelyihin. Ohjelman raukeaminen kokonaisuudessaan johtaa ohjelman lakkaamiseen, ja kaikki ohjelman mukaiset velkajärjestelyt raukeavat. (Pinomaa 2001, 138-139.)

Velkajärjestely voidaan määrätä raukeamaan tietyn velan osalta, mikäli velallinen on olennaisella tavalla laiminlyönyt velvollisuuksiaan eikä ole velkojan asettamassa kohtuullisessa ajassa, määräaikaan mennessä niitä täyttänyt. Velkajärjestelyn raukeamista voi vaatia velkoja oman velan osalta taikka valvoja. Velkajärjestelyn rautessa oikeusvaikutukset lakkaavat ja velkojalla on tämän jälkeen samat oikeudet kuin ennen ohjelmaa. (Pinomaa 2001, 137-138.)

4.7.4 Konkurssiin asettaminen kesken saneerausohjelman

Velallinen voidaan asettaa konkurssiin ennen ohjelman päättymistä ja konkurssiin asettamisen seurauksena saneerausohjelma raukeaa suoraan lain nojalla. Konkursi voi perustua joko ohjelmanmukaiseen velkaan tai myöhemmin syntyneeseen velkaan jolloin kyseessä on jälkikonkurssi. Jälkikonkurssissa tehdään konkurssi-valvonta, jolloin saneerausvelat on myös valvottava, jollei pesänhoitaja ota niitä automaattisesti jakoluetteloonsa. Takaisinsaantisääntöjen mukaan myös menettelynaikaiset maksut ja suoritukset ovat takaisinsaataavissa. (Koulu ym. 2002, 527; Koulu 2007, 232-233.)

Tuomioistuimien voi määrätä saneerausohjelman jäämään voimaan, mikäli velallinen tai konkurssihakemuksen tehnyt velkoja niin määrää. Tällöin on kuitenkin oltava suurin osa veloista maksettuna ja poikkeukseen on oltava erityinen syy. Mikäli velkojat ovat jo saaneet suurimman osan saatavistaan, konkurssi ei tällöin välttämättä ole perusteltua. (Pinomaa 2001, 140-141.)

5 YKSITYISHENKILÖN VELKAJÄRJESTELY

Velkajärjestelyn tarkoituksena on yksityishenkilön kaikkien velkojen samanai-
kaisten velkaongelmien järjestäminen. Velkajärjestelyn piiriin kuuluvat kaikki
velat, joiden peruste on alkanut ennen velkajärjestelyn alkamista, eli myös ne ve-
lat, jotka eivät ole vielä erääntyneet. Ennen viralliseen velkajärjestelyyn hakeutu-
mista velallisen on yritettävä tehdä sovinto velkojien kanssa. Velkajärjestelyssä
velallisella on oikeus säilyttää vain perusturvaan kuuluva omaisuus ja muu omai-
suus on realisoitava. (Uitto 2010, 17-18.)

Velkajärjestelyn tuomioistuinmenettely voidaan jakaa eri päävaiheisiin, kuten
muut tässä työssä käsitellyt insolvenssiasiat. Velkajärjestelyn päävaiheita ovat
päättös velkajärjestelyn aloittamisesta ja maksuohjelman vahvistaminen. Velkajär-
jestelyn aloittamispäätöksessä tuomioistuin ottaa kantaa velkajärjestelyn mahdol-
lisiin esteisiin tai edellytyksiin. Mikäli velkajärjestelylle on olemassa este, taikka
velkajärjestelylle ei ole edellytyksiä, velkajärjestely voidaan hylätä vielä mak-
suohjelman vahvistamisvaiheessa. (Koulu ym. 2002, 547.)

5.1 Yleistä velkajärjestelystä

Velkajärjestelyyn voi hakeutua yksityishenkilö, joka ei ole konkurssissa ja jonka
kotipaikka on Suomessa. Ennen velkajärjestelyyn hakeutumista velallisen on py-
rittävä saamaan velkojien kanssa aikaan sovinto. Velkajärjestelyyn hakeutuvan on
oltava maksukyvytön eli muutoin, kuin tilapäisesti kykenemätön maksamaan vel-
kojaan niiden erääntyessä ja hakijana on aina velallinen. Lain mukaan maksuky-
vyttömyyttä arvioidessa on otettava huomioon velallisen varallisuuden rahaksi
muuttaminen, velallisen tulot ja ansaintamahdollisuus, välttämättömät elinkustan-
nukset, elatusvelvollisuus ja muut taloudelliseen asemaan vaikuttavat seikat. (Uit-
to 2010, 25-26, 28-29.)

Velallisen tulee käyttää muu kuin perusturvaan kuuluva omaisuus velkojen mak-
suun. Muu omaisuus tulee realisoida ja realisoinnista saadut varat käyttää velko-
jen maksuun. Mikäli velallisella on nopeasti realisoitavaa perusturvaan kuuluma-
tonta varallisuutta, jolla voidaan kattaa velat, velallinen ei ole maksukyvytön. Ti-

lanteessa, jolla asunnon arvon realisoinnista saatavat varat kattavat velallisen kaikki velat, velallinen ei ole maksukyvytön eikä velkajärjestelyä ei voida tällöin myöntää. (Uitto 2010, 28-30.)

5.2 Velkajärjestelyn esteet

Velkajärjestelyn esteet ovat määritelty tarkasti lakiin. Esteiden tavoitteena on estää velkajärjestelyn piiriin pääsy sellaisilta henkilöiltä, joiden katsotaan aiheuttaneen maksukyvyttömyytensä omalla toiminnallaan. Vaikka taloudellista asemaa koskevat yleiset edellytykset velkajärjestelylle olisi olemassa, velkajärjestelylle on määritelty laissa kymmenen alla lueteltua estettä. (Uitto 2010, 46-47.)

1, Rikosperuste, jolloin velalliselle on rikoksen perusteella määrätty maksuvelvollisuus huomioon ottaen velan määrä, rikoksen laatu, vahingon kärsineen asema ja muut asiaan liittyvät seikat huomioon ottaen. 2. Velkojien etua loukkaava menettely elinkeinotoiminnassa, jolloin velat tai merkittävä osa niistä on syntynyt velallisen törkeästä sopimattomuudesta velkojia kohtaan tai laiminlyönyt olennaisesti velvollisuuksiaan tai joka on ollut pääasiallisesti keinotteluluonteista. 3. Velkajärjestelyn väärinkäyttö, jolloin velallisen maksukyvyttömyys ei johdu laissa määritellyistä syistä, vaan on ”itse aiheutettua”. 4. Väärien tietojen antaminen luottotahakemuksessa, jolloin väärin annetut tiedot ovat olennaisesti vaikuttaneet luoton myöntämiseen huomioon ottaen luoton määrä ja muut seikat. 5. Keinotteluluonteinen elinkeinotoiminta, jolloin merkittävä määrä velkaa on syntynyt keinotteluluonteisesta elinkeinotoiminnasta. 6. Ilmeisen kevytluonteinen velkaantuminen, jota arvioidessa täytyy ottaa huomioon velkojen peruste, syntyolosuhde, velallisen oma tapa hoitaa talouttaan ja muut vaikuttavat seikat. 7. Velallisen menettely täytäntöönpanossa, jolloin velallisen on meneteltävä lojaalisti ja vilpillisyys on yksi esteperuste velkajärjestelylle. 8. Noudattamisen epävarmuus, jolloin on perusteltu syy olettaa, ettei velallinen tulisi noudattamaan maksuohjelmaa. 9. Aiemmin myönnetty velkajärjestely. 10. Erityiset vastasyyt, jolloin tapaus huomioidaan yksityiskohtaisesti. Vastasyyn perusteella velkajärjestely voidaan myöntää minkä tahansa esteen kohdalla huomioon ottaen esteen laatu ja velallisen välinpitämättömyys velkojien eduista. (Koulu ym. 2002, 555-570.)

”Aviopuolisot, joilla oli vanhaa yritysvelkaa noin 600 000 markkaa, olivat ottaneet velkaa yli 500 000 markkaa omakotitalon rakentamista ja osittain perheen elatusta varten. Kun otettiin huomioon puolisojen tulot (bruttotulot yhteensä 12 500 markkaa kuukaudessa) ja menot sekä muut olosuhteet, katsottiin, että he olivat velkaantuneet ilmeisen kevytmielisesti. Velkajärjestelyä ei myönnetty. (Korkeimman oikeuden ennakkopäätös 1995:15.)”

5.3 Velkajärjestelyhakemus ja hakeminen

Vahvistetun kaavan mukainen velkajärjestelyhakemus liitteineen tulee jättää kirjallisesti tuomioistuimen kansliaan, jolloin hakemus tulee vireille. Velkajärjestelyä on mahdollista hakea myös yhdessä muiden velallisten kanssa, jolloin jokaisen on kuitenkin tehtävä oma hakemus. Yhdessä hakemuksen voivat tehdä aviopuolisot, yhteisvastuulliset kanssavelalliset sekä velallinen ja takaaja. Velkajärjestelyn oikeuspaikka määräytyy velallisen koti- tai asuinpaikan, eli yleisen oikeuspaikan mukaan. (Uitto 2010, 96-99.)

Velkajärjestelyhakemuksen sisällöstä tulee olla selvitys hakijan perustietojen lisäksi maksuvaralaskelma, eli selvitys hakijan tuloista ja menoista, joiden avulla selvitetään, pystyykö hakija maksamaan velkajärjestelyn piiriin kuuluvia velkoja. Hakijan on myös toimitettava selvitys maksukykyyn vaikuttavista muutoksista, luontoiseduista ja mahdollisesta oman tai puolison palkan ulosmittauksesta. Hakemuksesta tulee ilmetä hakijan varallisuuden lisäksi merkittävä omaisuus, jonka hän on omistanut viimeisen kymmenen vuoden aikana. Lisäksi hakijan on annettava selvitys siitä, millä perustein velkajärjestelyn edellytykset täyttyvät. Mikäli hakija vaatii väliaikaista kieltoa ja täytäntöönpanon keskeytystä, tulee tämä tehdä hakemuksen yhteydessä. (Uitto 2010, 98-100.)

Tuomioistuimen tulee tarkistaa hakemus ja mikäli hakemus on puutteellinen, tuomioistuimen on kehoitettava hakijaa täydentämään hakemustaan ja ilmoitettava miltä osin hakemus on puutteellinen. Puutteellinen hakemus tulee täydentää tuomioistuimen antamaan määräpäivään mennessä tai hakemus voidaan jättää tutkimatta taikka hylätä. Tuomioistuin voi lisäksi pyytää velalliselta selvityksen mahdollisista hylkäämiseen johtavista seikoista. (Uitto 2010, 105-106.)

Tuomioistuimien voi ennen velkajärjestelyn aloittamispäätöstä antaa oman harkinnan mukaan velkojille tilaisuuden antaa kirjallinen lausuma velkajärjestelyhakemuksesta. Kirjallinen lausumapyyntö toimitetaan useimmiten ainakin suurimmille velkojille. Velallista on myös kuultava tarvittaessa. Velallisen kuulemiselle on yleensä aiheutta, mikäli velkoja on perustellusti esittänyt, ettei velkajärjestelylle olisi edellytyksiä tai että velkajärjestelylle olisi este. Kuuleminen voidaan tuomioistuimen harkinnan mukaan järjestää myös istunnossa esimerkiksi velkojan riitauttaessa hakemuksen esteen tai puutteen vuoksi. Velkajärjestelyhakemusta ei voida hylätä ennen velallisen omaa muuta selvitystä tai lausumaa velkojen väitteistä. Velkojen ja velallisen kuulemisen jälkeen tuomioistuin päättää, aloitetaanko velkajärjestely vai hylätäänkö hakemus. (Uitto 2010, 107-109.)

5.4 Velkajärjestelyn aloittamisen oikeusvaikutukset

Kun tuomioistuin päättää aloittaa velkajärjestelyn, alkaa aika, jolloin tilanne rauhoitetaan tilanteen selvittämistä ja toimenpiteiden suunnittelua varten. Velallisen on myötävaikutettava käsittelyyn ja annettava kaikki tarpeelliset tiedot, selvitykset ja asiakirjat selvittäjälle tai tuomioistuimelle. Kun velkajärjestely aloitetaan, velkajärjestelyn piiriin kuuluvien velkojen maksua, vakuudenasettamista, perintää, ulosottoa ja täytäntöönpanoa koskevat kiellot astuvat voimaan automaattisesti lain nojalla. Kiellot ovat voimassa maksuohjelman vahvistamiseen saakka tai siihen saakka, kun hakemus hylätään. Velkajärjestelyn alkaessa, viivästyskoron kertyminen veloille lakkaa. Velkajärjestelyn aloittamispäätöksessä tuomioistuin antaa määräpäivän maksuohjelman toimittamiselle. Lisäksi päätökseen sisällytetään määräpäivä, johon mennessä velkojen tulee ilmoittaa saatavansa, mikäli ne poikkeavat velallisen ilmoittamasta. Jollei selvittäjä määrää määräpäivää velkojen kirjallisten lausumien toimittamiselle maksuohjelmaehdotuksesta ja mahdollisista väitteistä, tulee tuomioistuimen määrätä myös näille määräpäivä. (Koulu ym. 2002, 579-583; Uitto 2010, 111.)

Selvittäjän määrääminen on myös mahdollista aloittamispäätöksen yhteydessä, mikäli siihen on aiheutta. Tuomioistuin voi oman harkintansa mukaan velallisen taloudellisen aseman selvittämisen, omaisuuden realisoinnin tai muuton tarpeen

mukaan määrätä selvittäjän. Selvittäjän tulee olla rehelliseksi tunnettu, täysi-ikäinen henkilö, jonka toimikelpoisuutta ei ole rajoitettu, joka ei ole konkurssissa ja joka suostuu tehtävään. Lisäksi hänen tulee olla riippumattomassa suhteessa sekä velalliseen että velkoihin. Selvittäjän tehtävänä on tuomioistuimen antamien muiden tehtävien lisäksi laatia maksuohjelmaehdotus, johon tulee liittää selvittäjän tiivistelmä koskien velallisen ja velkojien lausumia hakemuksesta ja ehdotuksesta. (Uitto 2010, 222-224.)

5.5 Velallisen omaisuus ja maksuvaralaskelma

Velallisen perusturvaan kuuluu vakituksessa käytössä oleva omistusasunto, kohtuullinen irtaimisto, tarpeen mukaiset henkilökohtaiset tavarat sekä työvälineet, joilla velallinen turvaa toimeentulonsa. Velallisen on luovuttava muusta, kuin perusturvaan kuuluvasta omaisuudesta, joita ovat muun muassa hänen hallintaansa osamaksu- tai vuokrausluottosopimusehtojen nojalla luovutettu omaisuus. Velallisen tulee käyttää kaikki välttämättömien elinkustannusten ylittävät varansa velkojen maksamiseen. (Uitto 2010, 149.)

”Aviopuolisoiden velkajärjestely oli aloitettu ja heille oli vahvistettu maksuohjelmat. Harkittaessa rahoitusyhtiön oikeutta puolisolle osamaksusopimuksella myydyn auton takaisinottoon, katsottiin auton kuuluvan hänen perusturvaansa, koska toinen puoliso tarvitsi autoa työmatkoihinsa turvataksaan perheen toimeentulon. (Korkeimman oikeuden ennakkopäätös 1994:141.)”

Velkajärjestelyssä velallisen maksuvaraa laskiessa huomioidaan kaikki velallisen tulot, ansaintamahdollisuudet ja arvio tulojen kehityksestä, joista vähennetään välttämättömät elinkustannukset ja elatusvelvollisuudesta aiheutuvat menot. Maksuvaraa laskiessa otetaan huomioon myös puolison tulot laskettaessa perheen välttämättömiä elinkustannuksia. Maksuvara on tulojen ja välttämättömien elinkustannuksien välinen ero, joka lasketaan useimmiten yhtä kuukautta kohti. (Koulu ym. 2002, 591.)

5.6 Velkajärjestelyn keinot ja velkajärjestelyn piiriin kuuluvat velat

Velkajärjestelyssä alennetaan lähes poikkeuksetta velallisen maksuvelvollisuutta ja puututaan sopimussuhteisiin ja niiden ehtoihin, minkä vuoksi velkojan kannalta

on sovellettava mahdollisimman lievää keinoa. Lain mukaan velkojen osalta voidaan muuttaa velan maksuaikataulua, määrätä maksusuoritukset ensin lyhennettäväksi ennen luottokustannuksia, alentaa luottokustannuksien maksuvelvollisuutta ja alentaa maksamattoman velan määrää. Lisäksi voidaan poistaa velan maksuvelvollisuus kokonaan vain, mikäli velkajärjestelyä ei muuten voida toteuttaa. Velkajärjestelyn keinona voi olla myös uuden velan otto koko- tai osavelan maksamista varten. (Uitto 2010, 163-164.)

Velkajärjestelyyn kuuluvat velat voidaan jakaa vakuusvelkoihin ja tavallisiin velkoihin. Vakuusvelkoja ovat ne velat, joista on velan kattava vakuus. Vakuusvelat jaetaan vielä A-, B- ja C-velkoihin. A-velkoja ovat ne velat, joissa on hakijan asunto vakuutena, B-velkoja ovat velat, jossa vakuutena on jokin muu velallisen omaisuus ja C-velkoja ovat tavalliset velat. C-velat jaetaan vielä C1-veloiksi, joissa velkojana on pankki tai muu luotonantaja ja C2-veloiksi, jossa velkojana on muu kuin pankki tai luotonantaja. (Uitto 2010, 139-140.)

5.6.1 Tavalliset velat

Velallisen tulee käyttää koko maksuvaransa tavallisien velkojen maksuun, mikäli hänellä ei ole vakuusvelkoja. Tavallisilla veloilla on yhtäläinen oikeus suoritusten saantiin velallisen maksuvaroista ja rahaksi muutetuista omaisuudesta. Tavallisten velkojen ja niiden luottokustannuksien, viivästyskorkojen ja muiden viivästyksiin perustuvien erien maksuaikataulua voidaan pidentää tai mahdollisesti lyhentää, mikäli velkajärjestelyssä käytetään myös muuta edellisessä kappaleessa mainittua velkajärjestelyn keinoa. Kauppakaaren säännöksestä poiketen voidaan myös määrätä maksusuoritukset maksettavaksi ensin pääoman maksamiseen ennen luottokustannuksia. Velan pääomaa voidaan myös alentaa tai jättää velkoja ilman suoritusta, mikäli suoritusta kertyisi alle 17 euroa. (Uitto 2010, 165-168.)

Maksuvelvollisuus voidaan myös poistaa kokonaan, mikäli velkajärjestelyn toteuttaminen ei lievemmin keinoin onnistu. Maksuvelvollisuuden poistaminen edellyttää kuitenkin sitä, ettei velallisella ole realisoitavaa omaisuutta tai maksuvaraa. Mikäli maksuvelvollisuus poistetaan, velalliselle vahvistetaan nollamaksuohjelma viideksi vuodeksi. Nollamaksuohjelma voi raueta tai maksuohjelman

aikana parantunut maksukyky voi johtaa lisätilitysten maksamiseen velkojille. Velkajärjestelyssä velat voidaan myös maksaa osaksi tai kokonaan velkajärjestelyä varten otetulla uudella luotolla, mikäli velallisella on esimerkiksi useita kulusluottoja, jotka voitaisiin kattaa uudella edullisemmalla luotolla. Uudella luotolla koko velkajärjestelyn toteuttaminen edellyttää suoritusta, joka olisi samansuuruinen kuin normaalissa velkajärjestelyssä. (Uitto 2010, 168-169.)

5.6.2 Tavallisten velkojen kokonais- ja vähimmäiskertymä

Tavallisten velkojen kokonaiskertymä laskettuna on maksuvaran määrä kerrottuna maksuohjelman kesto kuukausimäärällä, joka on pääsääntöisesti 36 kuukautta, eli kolme vuotta. Määrään lisätään maksuvarakertymä, joka on syntynyt maksukielon vuoksi velkajärjestelyn alkamisen jälkeen. Maksuvarasäästö maksetaan ensiksi ja suoritukset tehdään erikseen tai ensimmäisen maksuerän yhteydessä. Ulosottomiehen hallussa mahdollisesti olevat tulot määrätään maksettavaksi velkojille, mikäli tuloja ei käytetä selvittäjän saatavan maksamiseen. Lisäksi tavallisille veloille tulevaa kertymää lisää vakuudeton realisoitu omaisuus. Kokonaiskertymästä maksetaan ensiksi etuoikeutetut velat ja niiden jälkeen maksuaikataulun mukaan velkakohtaisin määrin ja tilitystavoin muut tavalliset velat ja viimesijaiset velat, jotka jäävät usein ilman suorituksia. (Uitto 2010, 197-198.)

Tavallisten velkojen vähimmäiskertymällä tarkoitetaan sitä määrää, joka syntyy mahdollisesta ylijäämäärvosta ja enintään viisi vuotta kestävä maksuohjelman kertymistä tavallisille velkojille, velallisen asuessa mahdollisimman edullisessa vaihtoehdossa. Ylijäämäärvon on osa vähimmäiskertymää todennäköisestä myyntihinnasta vähennettynä rahaksimuuttokustannukset, velat, joissa asunto on vakuutena sekä pääoma, joka on velallisen asumissuojaisuus. Vähimmäiskertymän avulla varmistetaan tavallisten velkojen asema siitä huolimatta, myydäänkö asunto vai ei. (Uitto 2010, 200-203.)

5.6.3 Vakuusvelat

Vakuusvelkojen järjestely on mahdollista vain, mikäli velan vakuutena on velallisen perusturvaan kuuluvaa omaisuutta, esimerkiksi vakituinen asunto. Mikäli ve-

lan vakuutena on muuta, kuin perusturvaan kuuluvaa omaisuutta, se realisoidaan velkajärjestelyn yhteydessä. Vakuusvelkojen on saatava vakuuden arvoa vastaava suoritus, minkä vuoksi vakuusvelan määrää ei velkajärjestelyssä voida alentaa. Maksuaikataulun pidentäminen esimerkiksi asumisen turvaamisen vuoksi ja maksuehtojen muuttaminen on mahdollista. Mikäli velan määrä on suurempi, kuin vakuuden arvo, vakuuden ylittävä velan määrä on tavallista velkaa. (Uitto 2010, 143, 169-170.)

Velallisen asunnon realisoinnista saadut varat käytetään velkojen maksamiseen, joista asunto on vakuutena. Vakuusvelat maksetaan realisointikustannuksien jälkeen alkuperäisten sopimusehtojen mukaisesti etuoikeusjärjestyksessä. Mikäli varoja jää jäljelle rahaksimuuttokustannuksien ja velkojen, joista asunto on vakuutena, varat käytetään tavallisten velkojen maksamiseen. Realisoinnista saadulla varoilla maksetaan siis vain panttivelkoja ja tavallisia velkoja vähimmäiskertymän suuruinen osuus. (Uitto 2010, 208-209.)

5.7 Maksuohjelma

Maksuohjelman tarkoituksena on kertoa tarkasti kaikista velkajärjestelyyn liittyvistä keskeisistä asioista. Maksuohjelman kesto on tavallisten velkojen osalta kolme vuotta, mikäli yksityisvelkoja ei vaadi maksuohjelman jatkamista muiden tavallisten velkojen päättymisen jälkeen. Maksuohjelmaan voidaan jatkaa enintään kahdella vuodella huomioon ottaen saatavan määrän ja perusteen lisäksi yksityisvelkojan taloudellinen asema ja olosuhteet. Mikäli velallinen säilyttää omistusasuntonsa, maksuohjelman kesto voi olla enemmän kuin kolme vuotta, tavallisten velkojen osalta ei kuitenkaan yli kymmentä vuotta. (L 21.1.1993/57.)

Maksuohjelmasta tulee lain mukaan käydä ilmi seuraavat asiat; 1. velallisen varallisuus, jota ei voida muuttaa rahaksi, 2. varallisuuden realisoinnista saadut tuotot ja muut määräykset varallisuutta koskien, 3. velallisen tulot ja arvio niiden kehityksestä, 4. velalliset välttämättömät elinkustannukset, elatusvelvollisuus ja muut menot ja taloudelliseen asemaan vaikuttavat seikat, 5. laskettu maksuvara, 6. maksukykyä parantavat toimenpiteet, 7. vakuutena oleva omaisuus ja vakuusvelat, 8. vakuusvelkojen osalta ohjelman kesto ja vakuusvelkaosuus, velkajärjestelyn si-

sältö ja maksuaikataulu, 9. tavalliset velat, tavallisiin velkoihin käytettävä maksuvara ja varat, 10. maksuohjelman kesto tavallisten velkojen osalta, velkajärjestyksen sisältö ja maksuaikataulu, 11. määräykset koskien täytäntöönpanoa, virka-apua ja turvaamistoimia, 12. perusteet ja täyttämiset koskien lisäsuoritusvelvollisuutta, 13. selvittäjän palkkiota ja kustannuksia sekä oikeidenkäyntikuluja koskevat ratkaisut. (Uitto 2010, 225-226.)

Lisäsuoritusvelvollisuus tulee kyseeseen esimerkiksi velallisen saadessa perinnön tai parempi palkkaisen työn, mikä parantaa olennaisesti hänen maksukykyään. Velallisella on lisäsuoritusvelvollisuus vain maksuohjelman aikana saaduista tuloista ja varoista. Mikäli velallisella on vain vakuusvelkoja, lisäsuoritukset voivat johtaa ehtojen uusimiseen taikka maksuaikataulun lyhenemiseen. Tavallisten velkojen osalta lisäsuoritusvelvollisuudessa sovelletaan yhdenvertaisuusperiaatetta, jolloin saatavien suuruus määräytyy suhteessa saatavien suuruuteen. Myös yksityisvelkojilla on oikeus lisäsuorituksiin, jos maksuohjelmaa on pidennetty niiden osalta. Mikäli velallisella on vain tavallista velkaa tai tavallista velkaa vakuusvelan lisäksi, suoritukset ja tulot käytetään vain tavallisten velkojen maksamiseen kolmen tai viiden vuoden ajan. Kolmen tai viiden vuoden kuluttua tulot voidaan jakaa tasan velkojen suuruuden mukaisessa suhteessa tavallisille- ja vakuusveloille. (Uitto 2010, 226-228.)

Velallisen saadessa esimerkiksi perinnön tai muun suorituksen, on hänen maksettava velkojille 1000 euron ylittävä osa. Mikäli velallinen on tarvinnut perinnön tai muun kertasuorituksen välttämättömään toimeentuloonsa, lisäsuoritusvelvollisuutta ei ole. Lisäsuorituksen oikeusperusteen syntyminen ratkaisee lisäsuoritusvelvollisuuden, eli sillä ei ole merkitystä, saako velallinen varat haltuunsa vasta maksuohjelman päättymisen jälkeen. (Uitto 2010, 228-229.)

5.8 Maksuohjelman vahvistaminen

Kun maksuohjelmaehdotus, velkojen lausumat maksuohjelmaehdotuksesta ja selvittäjän tiivistelmä velallisen hakemuksesta ja velkojen ehdotusta koskevista lausumista on toimitettu tuomioistuimelle, tuomioistuin päättää maksuohjelman vahvistamisesta. Edellytykset ja esteet on vielä tutkittava ennen maksuohjelman

vahvistamista. Mikäli maksuohjelmaehdotuksen käsittelyn yhteydessä velkajärjestelylle havaitaan este, hakemus voidaan hylätä, jolloin oikeusvaikutukset lakkaavat. Tuomioistuimien voi vahvistaa myös velkajärjestelyn säännöksistä poikkeavan maksuohjelman, mikäli osapuolet ovat niin sopineet eikä maksuohjelmaa ole riitautettu. (Uitto 2010, 219-220.)

Päivä, jolloin maksuohjelmaa koskeva päätös tullaan antamaan, tulee ilmoittaa velalliselle, kaikille velkojille, velallisen kotipaikan ulosottoviranomaiselle ja mahdolliselle selvittäjälle. Ilmoituksesta on lisäksi käytävä ilmi, onko maksuohjelmaehdotusta muutettu sen jälkeen, kun se on toimitettu velkajärjestelyyn osallisille. Maksuohjelmaa on noudatettava mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta. (Uitto 2010, 220.)

5.8.1 Maksuohjelman muuttaminen

Maksuohjelmaa voidaan muuttaa, mikäli olosuhteet ovat olennaisesti muuttuneet, jolloin velallisen maksukyky on olennaisesti heikentynyt. Maksuohjelman muuttaminen edellyttää sitä, ettei velallinen pysty täyttämään maksuvelvollisuuttaan esimerkiksi vuoden kuluessa maksuohjelman päättymisen jälkeen. Maksuohjelman muuttaminen on mahdollista myös silloin, kun maksuohjelman vahvistamisen jälkeen ilmenee jokin olennainen päätökseen vaikuttava seikka tai jos velkajärjestelyn piiriin ilmenee uusi velka. Uusi velka voi olla esimerkiksi tuntemattoman velkojan velka, joka on jätetty huomiotta maksuohjelmassa tai velka, joka ei ollut tiedossa maksuohjelmaa vahvistettaessa. (Uitto 2010, 238-242.)

Maksuohjelmaa voidaan lisäksi muuttaa takaisinsaannin vuoksi. Lisäksi tilanteessa, jossa velan määrä tai peruste on epäselvä tai velkojan oikeus on vahvistettu toisenlaiseksi alkuperäisestä, voidaan maksuohjelmaa muuttaa. Hakemus ohjelman muuttamisesta on tehtävä tuomioistuimelle viivytyksettä heti perusteen tuntua ilmi. (Uitto 2010, 242; Koulu ym. 2002, 616.)

5.8.2 Maksuohjelman raukeaminen

Tuomioistuimien voi määrätä velallisen maksuohjelman raukeamaan velkojan hakemuksesta. Raukeamishakemus tulee tehdä viivytyksettä sille tuomioistuimelle,

joka on käsitellyt velkajärjestelyasian aikaisemmin tai velallisen kotipaikan tuomioistuimelle. Raukeamishakemus tulee tehdä kahden vuoden kuluessa maksusuorituksen täytymisestä. Petoksen tai törkeän velallisen petoksen tunnusmerkistön täytyessä, raukeamishakemus voidaan tehdä, kunnes syyteoikeus vanhenee. Maksuohjelman rauetessa velkojen aikaisemmat ehdot palautuvat ennalleen. (Uitto 2010, 246-252.)

Maksuohjelman raukeamisen perusteita ovat; 1. maksuohjelman noudattamisen olennainen laiminlyönti, jolloin velallinen on esimerkiksi toistuvasti ilman hyväksyttävää syytä laiminlyönyt maksuohjelman noudattamista. 2. Maksuohjelman aikana ilmennyt uusi seikka, joka olisi estänyt maksuohjelman vahvistamisen. 3. Lisävelkaantuminen maksuohjelman aikana muun kuin välttämättömän toimeentulon vuoksi. 4. Maksuohjelman vaarantaminen. (Koulu ym. 2002, 617.)

5.8.3 Maksuohjelman oikeusvaikutukset ja seuranta

Velkajärjestelyn piiriin kuuluvien velkojen ja omistussuhteiden ehdot määräytyvät maksuohjelman vahvistamisen jälkeen maksuohjelman mukaan. Maksuohjelman keston päätyttyä velallisen maksuvelvollisuus säilyy, mikäli kaikkia velkoja ei ole suoritettu. Kun maksuohjelmassa vahvistetut velat on suoritettu, velallinen saa loppuvelat anteeksi. Kun maksuohjelman vahvistamista koskeva päätös on lainvoimainen, kaikki täytäntöönpanot raukeavat. Velallisen laiminlyödessä ohjelman mukaisia maksusuorituksia, joita hän ei korjaa, voi velkoja hakea maksuohjelman raukeamista. (Uitto 2010, 235-237, 243.)

Velallisen on itse huolehdittava maksuohjelman mukaisista maksuista. Velkojan tehtävänä on seurata maksuohjelman määräyksien ja maksumäärien toteuttamista. Velkojan on lisäksi seurattava velallisen maksukyvyyn parantumista, josta voi seurata lisäsuoritusten tekemistä velkojalle. Velkojalla on oikeus saada maksuohjelman nojalla tarpeelliset tiedot verottajalta, työvoimatoimistolta ja ulosotosta. (Uitto 2010, 237-238.)

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Insolvenssimenettelyt ovat kaikki maksukyvyttömyysmenettelyitä, jolloin velallisen tulee olla muutoin kuin tilapäisesti maksukyvytön. Menettelyt ovat mielestäni hyviä keinoja velallisen niin sanotun tasapainoisuuden palauttamiseksi. Maksukyvyttömyys ei kuitenkaan johdu velallisen maksuhaluttomuudesta.

Konkurssissa velallisen on suoritettava suorittamatta jääneet konkurssisaatavat, mikäli konkurssissa ei kerry täyttää määrää suorituksia. Jäljelle jääneet konkurssisaatavat tulee suorittaa mahdollisista myöhemmin saaduista varoista, mikä uskoakseni ainakin vähentää henkilöyhtiön omia saneerausmenettelyllä vältettävissä olevia konkurssihakemuksia. Henkilöyhtiössä mahdollinen jäännösvelka jää yhtiömiehen vastattavaksi, jolloin yksityishenkilön velkajärjestely voi olla ainut keino vapautua veloista, mikäli esteperustetta ei ole. Myös osakeyhtiön konkurssissa osakkeenomistaja voi joutua vastuuseen yhtiön veloista, riippuen vastuuperusteista tai sitoumuksista.

Yrityssaneeraus on vaihtoehtona konkurssille kannattava, mikäli velallisella on mahdollisuus jatkaa toimintaansa. Omien kokemuksieni mukaan moni konkurssiin haetuista yrityksistä hakeutuu myös saneerausmenettelyyn, jolloin ajattelisin yrityksillä olevan halua jatkaa liiketoimintaansa ja tervehdyttää toimintansa saneerausmenettelyn avulla.

Yksityishenkilön velkajärjestely on mielestäni hyvin toimiva menettely. Velallisen velkaantuminen eri syistä ei ole velallisesta itsestään riippuva, muutoin kyseessä on maksuhaluttomuus, jolloin velkajärjestelyä ei esteperusteen vuoksi myönnetä. Velallisen velkaantuminen on saattanut johtua esimerkiksi sairaudesta tai työkyvyttömyydestä, joka ei ole itse aiheutettua ja näin ollen velkojen maksu voi olla mahdotonta maksuhalukkuudesta huolimatta. Yksityishenkilön velkajärjestelyä ei voi hakea kuin itse velallinen, johon mielestäni vaaditaan halua järjestellä omat velat maksukykyään vastaavaksi. Vaikka velkajärjestelyyn hakeutuminen on itse velallisesta riippuva, on hyvä, että velkajärjestely voi raueta maksuohjelman laiminlyönnin seurauksena.

LÄHTEET

Koulu R, Havanssi E, Niemi-Kiesiläinen J. 2002. Insolvenssioikeus. Helsinki. WSOY lakitieto.

Koulu R. 2004. Uusi konkurssilaki. Helsinki. WSOY lakitieto.

Könkkölä M, Liukkonen I. 2000. Konkurssimenettely. Helsinki. Lakimiesliiton kustannus.

Pinomaa P. 2000. Konkurssikäytäntö. Helsinki. Tietosanoma.

Pinomaa P. 2001. Saneerauskäytäntö Helsinki. Tietosanoma.

Koulu R. 2007. Uudistettu yrityssaneeraus. Helsinki. WSOYpro.

Uitto T. 2010. Velkajärjestely. Helsinki. Kiinteistöalan kustannus Oy.

Koulu R & Lindfors H. 2010. Maksukyvyttömyyden oikeudelliset ulottuvuudet. Helsinki. Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta.

Hovioikeuden ratkaisu. Säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 8.9.2013. <http://www.finlex.fi/fi/oikeus/ho/2012/vaaho20120280>

Korkeimman oikeuden ennakkopäätös 2013a. Säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 18.8.2013. <http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/1995/19950015>

Korkeimman oikeuden ennakkopäätös 2013b. Säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 19.8.2013. <http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/1994/19940141>

Korkeimman oikeuden ennakkopäätös 2013c. Säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 15.8.2013. <http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2005/20050094>

Oikeuslaitoksen internetsivut. 2010, viitattu 14.7.2013. <http://www.oikeus.fi/10691.htm>

Oikeusministeriön julkaisu. Tuomioistuinten työtilastoja vuodelta 2012. 2013, viitattu 3.9.2013. http://oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1366349071214/Files/OMTH_21_2013_Tyotilastot_2012.pdf

Tilastokeskus. 2013a. Viitattu 20.9.2013 http://tilastokeskus.fi/til/velj/2013/02/velj_2013_02_2013-08-08_tie_001_fi.html

Tilastokeskus. 2013b. Viitattu 20.9.2013 <http://tilastokeskus.fi/til/konk/>

Tilastokeskus. 2013c. Viitattu 20.9.2013 <http://tilastokeskus.fi/til/ysan/2013/02/>

L 25.1.1993/57 Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä. Säädös säädöstietopankki
Finlexin sivuilla. Viitattu 16.7.2013.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19930057#L5P30>